

Fyres efter funktionærloven og nix mere

Fællestillidsmanden i Aarhus er skuffet over ringe fyringsvilkår

Hvad er ligheden mellem DR og Aarhus Universitet?

Svar: Begge er statsinstitutioner og at de har samme bestyrelsesformand, nemlig Michael Christiansen.

Men på et aktuelt punkt skiller de institutioner, for DR tilbyder bedre fratrædelsesvilkår end AU, fx ved at fyrede medarbejdere fritstilles med øjeblikkeligt varsel. Det afslører en sammenligning, som FORSKERforum har lavet.

I august 2010 blev 67 DR-medarbejdere fyret og yderligere 37 valgte en frivillig fratrædelse. De fyrede fik den almindelige løn i opsigelsesperioden (fx et halvt år for personale, der har været ansat i mere end ni år, jf. funktionærloven). Men så blev journalisterne også øjeblikkeligt fritstillede - de behøvede ikke at møde op i opsigelsesperioden.

Intet tyder imidlertid på, at AU-bestyrelsesformand Michael Christiansen vil give tilsvarende vilkår på AU, hvor der er udsigt til at mod 200 skal afskediges.

Fritstilling eller mødepligt i Aarhus?

AUs fællestillidsmand Per Dahl har været i hårde forhandlinger og han opfatter ledelsen

som unødvendigt stejl. Fratrædelsesvilkårene er ringe for de, som vælger frivillig fratræden. Og de bliver endnu ringere for dem, som senere bliver ufrivilligt prikket.

Til de frivillige lokker ledelsen med at de får et par måneders ekstra løn. For de ufrivillige bliver perspektivet, at de får funktionærlovens vilkår og nix mere. De, som har været ansat i mere end 9 år, må altså nøjes med funktionærlovens vilkår og nix mere. Og så bliver de heller ikke fritstillede; de tvinges til at møde på arbejde i opsigelsesperioden.

Tillidsfolkene mener imidlertid, at det ville være mere rimeligt, hvis de fyrede får frit valg mellem om de vil stoppe med det samme (fritstilling) eller om de vil arbejde i opsigelsesperioden.

Fyringsvilkårene er netop nu til drøftelse i Aarhus med mange uafklarede elementer, som ledelsen helst vil klare igennem individuelle aftaler med den enkelte - mens tillidsfolk prøver at få standarder indarbejdet, så de fyrede kan få større fratrædelser, støtte til kompetence- eller omplaceringsforløb, efteruddannelse o.lign.

Se side 6: *Massefyringer sat i proces*

Hjernekapacitet nok? 3
Hvorfor kræver politikerne, at uni'er skal uddanne netop 25 pct. af de unge, spørger prorektor Lykke Friis

AUs massefyringer 6
Bestyrelsen ville ikke udsætte besparelser og ledelsen tilbyder ringe fratrædelsesvilkår

TEMA: UVVU vs. Klarlund

Klarlunddom er prinsipsager 8
- og stramninger, når hun pålægges medansvar som medforfatter for Penkows fusk. Og knaldes for manglende henvisninger

Hvad nu, UVVU 11
Udvalget åbner for at genvurdere Klarlund-sagen - altimens nogle ønsker udvalget lukket, fastholdt eller ændret

Aalborgs nye rektor 12
- arbejder ikke med medbestemmelse, men med høj grad af medinddragelse.
INTERVIEW

Rektorer: Aggressiv retorik 15
Hvorfor beskylder Ministeren os for kassetænkning, når vi opretter uddannelser? Morten Østergaard svarer.
INTERVIEW

Produktivitetskommissionen 16
Kritik: Den måler alene uddannelse på relevans og nytte og økonomi

Det nye ledersprog: NPM 24
Når ord bliver del af en styringsteknologi - med nye bullshit-ord og honnørbegreber.
Uddrag fra NORSK ORDBOG

Er forskere ubehøvede? 26
Nej, for konventioner sætter grænser og har et formål, svarer engelsk filosofiprofessor.
ESSAY

AUs fyringsrunde: Ny turbulens

Flere hundrede fyringer rammer i februar ansatte på Aarhus Universitet (AU), hvor der skal spares 225 mio. kr. (4 procent ud af et budget på næsten 6 mia. kr.). Ledelsen meldte i november ud, at økonomien er ude af kontrol, nu skal der bringes balance i økonomien, indtægterne er stagnerende, mens udgifterne fortsætter med at stige. Der skal være balance i 2015.

”Hvis vi udskyder besparelserne, risikerer vi, at der skal spares endnu mere,” forklarede rektor Brian Bech Nielsen. ”Vi skal have indtægterne op. Besparelser kan ikke stå alene. Vi er nødt til at øge indtægterne via eksterne midler”, sagde bestyrelsesformanden.

Fyringerne bliver et enormt personligt problem for de, som rammes. Men dernæst tårner spørgsmålene sig op om fremtiden i Aarhus:

Forst har man ondsksfuldt lyst til at spørge, hvordan det kunne gå så galt, nu hvor der er ”professionel ledelse” med Universitetslovens bestyrelse og ansatte ledere? Blev man ramt af en uforudsigelig naturkatastrofe? Overordnet må man også spørge, hvad der var den professionelle ledelses succeskriterier for den drastiske strukturreform, der nu er løbet af sporet?

Dernæst må man konstatere, at nedskæringerne jo ikke bare er en økonomisk besparelse, men snarere en faglig styring i en konkurrerende universitetsverden. Eftervirkningerne bliver slemme på det universitet, som bestyrelsen og tidligere rektor Lauritz Holm-Nielsen sammensatte de forgange år under stor kritik for topstyring m.m.

De drastiske strukturændringer resulterede i stor utryghed blandt de ansatte. En grim trivselsundersøgelse afslørede, at der var/er alvorlige problemer med stress og udbrændthed.

“Hverken Bestyrelsesformanden eller Rektor har turdet sige lige ud, at besparelsesrunden er et alvorligt tilbageslag for AUs faglige udviklingsproces

Et element var uigennemskuelighed i økonomi og struktur, fx omkring fusionerne i 2007. AU fusionerede med Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) og Danmarks Jordbrugs Forskning (DJF). Fusionerne var ledelsens afsæt for igangsættelse af ”den faglige udviklingsproces” og de store administrative strukturændringer, fordi forskellige systemer skulle samkøres.

Dermed flyttede også en meget stor del af den forskningsbaserede myndighedsbetjening til universiteterne. Et centralt spørgsmål var, om der i fusionerne også lå en skjult udlicitering; vil rekvirenterne / ministerierne / styrelserne fortsat købe deres ydelser hos universiteterne? (se fx FORSKERforum 244/2011). Svaret kom indirekte, da de tidligere ’sektorforskningsinstitutter’ efter 2007

måtte igennem store besparelser og fyringsrunder. Turbulensen omkring omstruktureringer gjorde økonomien uigennemskuelig, men det er nærliggende at antage, at AUs aktuelle problemer også er afledt af fusionsprocessen med sektorforskningen.

De ansatte på AU blev konfronteret med helt nye arbejdsvilkår efter strukturreformen, og nu kommer der igen turbulens med besparelsesrunden. Ledelsen trimmer organisationen, men afviste tillidsfolkernes forslag om at udskyde besparelser et år, og om at ledelsens strategipulje blev beskåret. Samtidig er det bemærkelsesværdigt, at hverken Bestyrelsesformanden eller Rektor har turdet sige lige ud, at besparelsesrunden er et alvorligt tilbageslag for AUs faglige udviklingsproces. Men det er åbenlyst, at det får drastiske konsekvenser. I februar kan fakulteter og institutter gøre op, hvad deres betingelser bliver fremover.

Men spørgsmålene trænger sig på:

Kan den videnskabelige kvalitet bevares under nedskæringer og dårligt arbejdsmiljø? Kan vipærne arbejde, undersøge og eksperimentere og performe samtidig med at de lever op til de videnskabelige og akademiske værdier?

Hvad vil der ske med arbejdsbyrden, når der bliver færre medarbejdere? Hvilke opgaver skal nedprioriteres eller slet ikke løses? Mange af de yngre forskere vil spørge sig selv, om de i praksis har mulighed for at skabe sig en universitetskarriere, og om AU kan rekruttere dem?

Der er ikke meget lys forude. Fyringsrunder varsler kun dystre ulvetider.

Medlemsblad for DM’s universitets-ansatte (ULA), DM’s forskningsinstitutions ansatte, DJØF’s undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt Pharmadanmarks undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM I (ansvarshav. for dette nummer), Lektor Karsten Boye Rasmussen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, videnformidler Niels Westergaard, PharmaDanmark, Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.900 eks. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. Pharmadanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. **Fotos:** Signe Alvarez (hvor ikke andre er nævnt) **Grafisk Produktion:** www.prdesign.dk **Tryk:** Green Graphic ApS.

Næste deadline: 18. januar 2013.

De studerende studerer kun 28 t/uge

KUs studerende bruger i gennemsnit kun 28 timer ugentligt på deres studium – undervisning og studieforberedelse - fortæller en tilfredshedsundersøgelse blandt KUs studerende – som i øvrigt svarer til en tilsvarende i Aarhus, hvor de studerende angav, at de arbejder 27 t/uge.

KU-undersøgelsen afslører stor forskel i studieengagement mellem fakulteterne - med de medicinstuderende i top med 34 timer og humanister og jurastuderende i bund med 22 timer (med samf' på 26 og nat' på 30). Samtidig afslører undersøgelsen, at de studerende i gennemsnit har erhvervsarbejde i 7,5 timer om ugen, og bag det tal ligger, at nogle har en del erhvervsarbejde – uden at de studerende dog fortæller, om det er erhvervsrelevant.

De mindst aktive er de mest stressede

Knap hver anden KU-studerende oplever fysiske stress-symptomer i dagligdagen. Paradoksalt er det ikke direkte relateret til travlhed, for de særligt stressede er også dem, der bruger mindst tid på deres studier. I KUs pressemeddelelse er man dog meget varsome med at komme med negative udsagn

om studerende, og studiestress hos de mindst aktive fortolkes således som, at de er mest usikre på, hvad der forventes af dem fagligt, og at de er afhængige af, at væsentlig information om uddannelsen bliver meldt klart ud. Men også det faglige kammeratskab med andre studerende har betydning. Studerende, der har en læsegruppe eller læsemakker, er nemlig mindst stressede.

Kræver en kulturændring

KU allerede fra i år har indført undervisningsgaranti med 12 lærer-konfrontationstimer som minimum, men det tilsyneladende langtfra alle studerende som kommer til disse timer.

Studie-deltagelsen står også i kontrast til, at systemet får ud fra, at et fuldtidsstudium er normeret til en arbejdsuge på 40 timer (svarende til den tid, det tager at følge kurser og bestå eksamener svarende til 60 ECTS-point årligt, som det kræves af fuldtidsstuderende).

Tallene dækker formentlig over meget varierende studiedeltagelse, hvor nogle er meget aktive og andre kun deltager sporadisk. Og det er et problem for studiemiljøet og for

KUs gennemførelsesstatistikker og taksametre. Det var lærere og KU-ledelsen enige om ved en konference i sidste uge på Science:

”Hvis vi skal have folk hurtigere igennem, skal de studerende op på en arbejdsuge på 40 timer. Det kræver en kulturændring tidligt på studiet”, sagde fx lektor Thomas Vils Pedersen KU-Matematik.

KU-ledelsen: Generelt tilfredse studerende

Studietilfredshedsundersøgelsen er baseret på 11.000 besvarelser (svarpct. 28).

KUs pressemeddelelse om sagen har overskrift med studenterbriller: ”Vi har det godt, men vi mangler plads” (21.01.14). KUs studerende giver generelt udtryk for, at de har det godt på deres uddannelse, at de er glade for studiemiljøet. Særligt det psykosociale studiemiljø får gode karakterer i undersøgelsen, idet syv af ti studerende er glade for studiefællesskabet. Otte ud af ti oplever, at der er gode muligheder for at deltage i faglige og sociale arrangementer uden for undervisningen.

jø

Lykke Friis: Hjernekapacitet nok?

”Hvor står der skrevet, at Danmark netop har hjernekapacitet til at uddanne 25 procent af en ungdomsårgang? Jeg mener, at tiden er moden til at diskutere internt, om vi skal blive ved med at sætte optaget op”, siger **KUs prorektor for uddannelse Lykke Friis**.

”I KUs ledelse diskuterer vi, om dimensioneringen på de enkelte studier er den rette, og om KU skal blive ved med at have et stort optag. Og i den sammenhæng kan man da også diskutere politikernes krav om om 25 pct's optaget nu også er et hensigtsmæssigt måltal. Det er en afvejning, som under alle omstændigheder dukker op, når uni-ministerens Kvalitetsudvalget kommer med deres rapporter her i 2014”.

Reprimander hjælper ikke

Lykke Friis deltog i januar i et debatmøde om hvordan KUs uddannelseskvalitet, hvor studerendes manglende arbejdsindsats – 28 t/uge – var et tema.

Hænger KU-ledelsens ønske om justering af 25 procents-kravet sammen med, at man gerne vil have mulighed for at man vil kunne

frasortere de mindst studiemotiverede?

”Nej, der er ingen sammenhæng og det er ikke udtryk for kritik af de studerende. KUs studietilfredshedsundersøgelse er en bekræftelse på, at nogle studerendes indsats er ikke-tilfredsstillende. Men det løses ikke ved, at de udelukkes. Eller ved reprimander eller løftede pegefingre, for det tror vi ikke har den store virkning. Derimod må ledelsen se på løsningsmuligheder, der handler om, hvordan vi kan forbedre studiemiljøerne, sørge for en bedre forventningsafstemning hos de studerende m.m. Der må skabes klarere rammer og studiekrav for de studerende”, svarer Lykke Friis.

Politisk prøveballon

Prorektorens signal om at 25 procent-målsætningen kan justeres kan ses som KU-ledelsens prøveballon, som skal prøves på politikerne – er næste trin, at KU-ledelsen kommer med et udspil til politikerne?

”Nej. Nu går der jo ikke en dag uden offentlig debat om kvalitet og relevans. Det er knyttet til den metadiskussion, der handler om, hvordan Danmark bedst indretter

uddannelsessystemet. Det såkaldte Søndergaard-udvalg skal nu lave en kulegravning af området. Politikerne har lavet en studie-fremdriftsreform, som indebærer tvangstil-melding, der vil kræve en kulturændring hos nogle studerende. Så der er flere initiativer, som vi i KU-ledelsen også har holdninger til”, svarer prorektoren, der slutter:

”Ledelsen er interesseret i at være aktiv, for ellers risikerer vi jo bare, at politikerne stiller med pålæg og detailplanlægning, så universiteternes dispositionsret indskrænkes”.

UVVU: Uklarhed om Klarlund-afgørelsen

22. januar 2014

UVVU har egentlig givet en endelig og in-appelabel afgørelse i Klarlund-sagen, hvor hun dømmes uredlig i flere tilfælde. Alligevel åbner **UVVU-formand Henrik Gunst Andersen** nu op for en mulig genåbning af sagen: "Er det sådan, at der er fremkommet nye og for afgørelsen væsentlige oplysninger, der kan føre til et andet resultat, vil udvalget naturligvis genoptage sagen og revurdere afgørelsen", skriver han i mail til FORSKERforum.

Den umiddelbare årsag til, at formanden åbner en bagdar er sandsynligvis Klarlunds indsigelse imod at udvalget i sidste øjeblik inddrog elementer, som der slet ikke var klaget over, og som hun ikke fik mulighed for at kommentere på – samt at der er "faktiske forhold", som udvalget har misforstået (se **Klarlunds protest**). Det er således muligvis sket forvaltningsfejl, men det ser UVVU-formanden ud til at afvise i en anden sætning, hvor han anfører, at udvalget "ikke har taget nye temaer ind i afgørelsen".

UVVU-formanden lader det være åbent for fortolkning, om UVVU genovervejer sagen, fordi der er begået forvaltningsfejl eller fordi UVVUs sagsbehandling har begået faktiske indholdsmæssige fejl? Det under **professor Jens Mammen**, tidligere UVVU-medlem: "Formanden udtaler sig uklart, når han ikke mere præcist fortæller, hvad der får udvalget til at genoverveje sagen. Sagens indholdsmæssige afgørelse kan i princippet ikke appelleres, kun hvis der kan påvises 'faktiske, formelle fejl'. Dermed er det mere alvorligt for UVVU – og det er måske det, UVVU er nødt til at undersøge – hvis der er begået egentlige forvaltningsretslige fejl, fx det at Klarlund ikke blev hørt om et sagsaspekt".

Er Mammen bange for, at UVVU nu også kunne finde på at genoverveje Nyborg-sagen, hvor Mammen var en af klagerne?

"Nej, der er helt forskellige sager. Udvalget har i mine øjne ikke begået forvaltningsfejl til Nyborgs ugunst. Nyborg bliver bare ved med at komme med nye forklaringer, og det giver ikke UVVU grundlag for at genoverveje Nyborg-sagen".

Tidligere nyheder

21. januar 2014

KUs studerende bruger kun 28 t/uge på studiet

17. januar 2014

Rektorkollegiet: Uni'er mistænkeliggøres på ukorrekt grundlag

10. januar 2014

AU-tillidsmand: Uskønt fyrings spil

9. januar 2014

Lektor: Hver tredje studerende uegnet

Fra nyeste blad:

Forskeres sære spørgsmål

Forskningsmidler der hørmer

Kvalitet = Relevans = Erhvervsretning

Whistleblowere i gabestokken

Forskerundersøgelsen

Se sidste nyt på forskerforum.dk Abonnér på de løbende nyheder

LÆSERBREV

Nyborg-sagen: Jørn Ebbe Vigs relation til Den Danske Forening

Jeg skal på Den Danske Forenings vegne anmode om optagelse af følgende:

I FORSKERforums artikel om Helmuth Nyborg-sagen (270/dec. 2013) omtales "den indvandrerfjendske Den Danske Forenings statistiker Jørn Ebbe Vig" og "Jørgen Ebbe Vig ('statistiker'/økonom' fra den ultra-højreideologiske Den Danske Forening)".

Det skal oplyses, at rette forhold er, at Ebbe Vig blot på opfordring har skrevet nogle indlæg i foreningsbladet, hvori han bl.a. på baggrund af de befolkningsstatistiske metoder, der anvendes i Sverige, har

kritiseret den danske udlændingestatistik og de herpå byggede prognoser.

Kritikken er til en vis grad blevet taget til følge, og visse af hans prognoser har iht. den senere stedfundne udvikling vist sig mere pålidelige end dem, der i øvrigt er lavet. Foreningen indestår imidlertid ikke for hans tal, som er genstand for åben kritik. En kritik der alene består i nedvurderende adjektiver kan imidlertid ikke forventes trykt.

På foreningens vegne, **Ole Hasselbalch**

KU-rektor Ikke en ytringsfrihed

Hvor langt kan en institutleder gå, når han enten er utilfreds med ansattes kritiske forskning, eller når han prøver at give kritiske ansatte en over snuden? Hvor er forskeres ytringsfrihed og principper om armslængde i myndighedsrådgivningen? Og hvad er ledelsens holdning til, at en KU-institutleder konkret intimiderer forskere, herunder fra KU?

Sådan lød groft sagt fire professorers spørgsmål til den såkaldte "skovsag" om biodiversitet (på KUs UNI-avisens blog i december).

Baggrunden var, at institutleder Niels Elers Koch – som også er formand for det statslige Skovrådet – havde polemiseret mod nogle KU-ansattes faglige rapportering. Han havde kaldt forskerne for "politiserende", men afviste, at det var at gå over grænsen, for institutlederen mente, at hans udsagn var udtryk for en faglig vurdering og uenighed (se "Kulturclash" i FORSKERforum 269/november).

Rektor: Ansatte har fuld faglig ytringsfrihed

KU-rektor Ralf Hemmingsen svarede professorerne, at han ikke vil intervensere, fordi han opfatter skovsagen som en faglig konflikt eller debat – og de ansatte har fuld faglig ytringsfrihed:

"Rektoratet må aldrig blive en ytringsdomstol, som skal regulere, hvem der må udtale sig om hvad og hvornår. Alle forskere i en debat har ytringsfrihed inden for lovens rammer. Ordvalget er deltagerne eget valg og ansvar".

Til den konkrete sag bemærkede Rektor så det forbehold, at han ikke mener, at den konkrete sag ikke "potentielt er et leder-medarbejder forhold, da de involverede kommer fra forskellige institutter". Institutlederen har dermed ret til at deltage i den faglige debat, og hans deltagelse bør ikke skræmme andre fra at deltage. Det fremgår imidlertid ikke af Rektors indlæg, om der hermed menes, at institutlederen ikke må tage institutleder-kasketten på i en debat med menige.

Rektor: Bygningsdomstol

Ralf Hemmingsen

Rektor undlader imidlertid helt at kommentere beskyldningerne om, at institutlederen argumenterer ikke-fagligt og mangler armslængde til eksterne interessenter: "Der foreligger heller ingen dokumentation for, at armslængdeprincippet omkring rekvireret forskning (sektorforskning) skulle være brudt".

Armslængde?

De fire KU-professorer fra forskellige hovedområder – **Peder Andersen**, **Peter Harder**, **Kaj Sand Jensen**, **Bo Jellesmark Thorsen** – var meget bekymrede over de signaler, som sagen principielt gav. De mente, at forskerne argumenterede forskningsmæssigt, mens institutlederen gjorde det ud fra politisk-institutionelle interesser i det forskningsmæssigt uvedkommende Naturstyrelsens/Skovrådets interesser. Institutlederens argumentation afslører ifølge professorerne, at han har en eklatant og problematisk mangel på forståelse for principperne om armslængde og uafhængighed for universiteternes myndighedsrådgivning samt at han tilsyneladende mener, at KUs forskere skal afholde sig fra at irritere bevillingsgivere.

Institutleder Niels Elers Koch svarede ved at henvise til sin faglige uenighed, men han undlod at kommentere på kritikken for kasketforvirring og manglende armslængde til eksterne interessenter.

Interministeriel SEA-arbejdsgruppe

- Carsten Jarlov, Bygningsstyrelsen
- Christian Liebing, Bygningsstyrelsen [- 01.10.2013]
- Morten Østergaard, Bygningsstyrelsen
- Michael Brix Hesselager, Bygningsstyrelsen
- Peter Torp Madsen, Bygningsstyrelsen
- Casper Rævsgaard Hansen, Bygningsstyrelsen
- Trine Varmosi, Bygningsstyrelsen
- Kristian Lyk-Jensen, Bygningsstyrelsen
- Signe Primdal Kæregaard, Bygningsstyrelsen
- Christian Hauser, Bygningsstyrelsen
- Marianne Dencker, Bygningsstyrelsen
- Thea Lüttichau, Bygningsstyrelsen
- Alexander Löhr, Bygningsstyrelsen [23.09.13]
- Morten Bæk, Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
- Martin Lindgreen, Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
- Tine Gro Urhskov, Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
- Sabrina Louise Fast, Klima-, Energi- og Bygningsministeriet
- Christian Liebing, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser [01.10.2013]
- Niels Korsby, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
- Nils Agerhus, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser / Styrelsen for Videregående Uddannelser
- Rolf Christian Lange, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser
- Bjarke Lind, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser [19.9.13]
- Johnny Mogensen, Styrelsen for Videregående Uddannelser [2.10.2013]
- Peder Michael Sørensen, Styrelsen for Videregående Uddannelser [2.10.2013]
- Nicolai Ebsen, Styrelsen for Videregående Uddannelser [2.10.2013]
- Erik Hammer, Moderniseringsstyrelsen [5.11.2013]
- Søren Ring Hansen, Moderniseringsstyrelsen [5.11.2013]
- Peter Brixen, Finansministeriet
- Kent Harnisch, Finansministeriet (Formand)
- Maria Schack Vindum, Finansministeriet
- Kristian Holm Hansen, Finansministeriet
- Jonathan Benjamin Knudsen, Finansministeriet
- Anders Frølich, Finansministeriet [14.10.2013]
- Mia Andersen, Finansministeriet [01.01.2014]

Faglighed eller byrokratisk absurditet?

Den ministerielle arbejdsgruppe, som sidste forår blev nedsat for at behandle KUs anmodning om bygningsseveje, består af hele 34 personer, fremgår det af en navneliste, som FORSKERforum har fået aktindsigt i:

- 17 personer fra Bygningsstyrelsen.
- 5 fra Uddannelsesministeriet samt tre fra understyrelser.
- 7 fra Finansministeriet og 2 fra den underordnede Moderniseringsstyrelsen.

Hele 34 personer i en inter-ministeriel arbejdsgruppe er voldsomt, og formentlig aldrig set før. Den barokke størrelse kunne indikere, at der er mange *forskellige* interesser, som skal afbalanceres, men i virkeligheden er der kun 3 myndigheder involveret, som altså hver stiller med en masse personer.

Byrokratisk absurditet?

FORSKERforum har spurgt KUs direktør, *hvad der er formålet med sådan en kæmpestor arbejdsgruppe? Størrelsen kunne indikere, at den skal være så stor, at bliver uarbejdsdygtig – og at det er den virkelige hensigt med den?*

Men KUs direktør Jørgen Honoré vil ikke lægge sig ud med bykratiet, så han svarer lakonisk pr. mail:

"Arbejdsgruppen er stor fordi opgaven

er stor og kompleks og fordi selve angår tre ministerier. Det ene som bygningsejer, det andet som vort resortministerium og det tredje, som dem der kan vurdere konsekvenserne for statsregnskabet og i øvrigt skal lave en indstilling til Finansudvalget".

Hemmeligt hvad gruppen laver

FORSKERforum har tidligere omtalt sagen om SEA-bygningsseveje, som blev slytet i en arbejdsgruppe i et halvt år. Aktindsigt afslørede, at ministerierne opfatter KUs bygningssag som en statshemmelighed (se FORSKERforum nov/269).

Fornyset anmodning om aktindsigt i, hvad arbejdsgruppen har lavet, blev besvaret med udlevering af 60 sider med kopi af indholdsløs mail-korrespondance mellem arbejdsgruppemedlemmer, mens der blev nægtet aktindsigt i de dokumenter, som de arbejder med, fordi det er "interne arbejdsdokumenter".

Men FORSKERforum fik dog udleveret oplysninger om, hvem der er medlemmer. Det er en fra Finansministeriet, der er formand. Og arbejdsgruppen arbejder stadig ...

Barsk bestyrelse: Ingen opblødning i sparemål

Unødvendig barsk proces med ringe fratrædelsesvilkår, siger vip-tillidsmanden

Flere hundrede fyringer venter på AU, hvor ledelsen i slutningen af november smed bomben, at der skal spares 200 mio. og at der varsles fyringer i februar. Tillidsfolks forsøg på at bløde op, så besparelser bliver udskudt i et år, blev blankt afvist af rektoratet og bestyrelsen ved decembers bestyrelsesmøde.

”Bestyrelsen ville ikke udsætte spareforløbet et år, for så havde det unægtelig været noget nemmere. Sparekravet i december kom også så sent, at det er svært at få 2014-kravene effektueret, så derfor må institutterne prøve at forlade sig på midlertidige besparelser”, forklarer **vip-fællestillidsmand Per Dahl**.

”Det bliver en meget komprimeret proces, hvor ansatte på meget kort tid skal tage nogle vigtige valg i livet. Lige efter nytår fik man knap en måneds frist til at tage stilling til, om man vil benytte sig af en fratrædelsesordning. Og rammen for seniorordninger er ikke meldt ud endnu”.

Bestyrelsen afviste også de ansattes ønske om begrænsning af en ledelsespulje (”omstillingspulje”) på 100 mio. kr. Og i stedet for opblødning af sparekravet på de 200 mio. fik de ansatte den overraskelse, at sparekravet faktisk er på 225 mio., fremgår det pludselig af referatet fra det lukkede møde.

Endelig var det bemærkelsesværdigt, at mens de studerende i bestyrelsen kom med mindretalsudtalelser, så var vip-ernes og tap-ernes repræsentanter tavse, dvs. tilsyneladende enige i ledelsens besparelsesplan.

Ringe fyringsgodtgørelser for lang tjeneste

Såvel rektor som bestyrelsen beklagede først besparelsen, men stillede anstændige ordninger – ekstra midler og medinddragelse til de ansatte – i udsigt for de fyringsramte. Men det løfte holder ledelsen ikke, for medarbejdere med ni års uafbrudt ansættelse får en frivillig fratrædelse, men på rigtig dårlige vilkår, fortæller fællestillidsmanden efter hårde forhandlinger:

”Til dem, som vælger fratrædelsesordningen nu, tilbyder ledelsen blot 1-2 måneders fratrædelsesgodtgørelse ekstra ud over de tre måneder, som funktionærloven giver. Det er så tyndt, at det kun vil bruges af dem, som

i forvejen havde overvejelser om at gå. Og for dem, som derefter fyres ufrivilligt, lægger ledelsen altså op til en ordning, hvor de groft sagt må gå på funktionærlovens simple vilkår”, forklarer Per Dahl.

“Nu lander regningen hos de menige ansatte, som har passet deres arbejde i 10-20 år. Det er et meget usikkert forløb”

Per Dahl

”Det er forstemmende, at ledelsen ikke påtager sig deres ansvar for reformprocessen, som rigtig mange ansatte hele tiden har oplevet som topledelsens projekt. Nu lander regningen hos de menige ansatte, som har passet deres arbejde i 10-20 år. Det er et meget usikkert forløb”.

Ingen selvkritik fra ledelsen

Ledelsen fortiede i mere end et halvt år de økonomiske problemer. Og af mødeoplæg og referater fremgår ingen selvkritik fra hverken Rektorat eller Bestyrelse af, at man igangsatte en drastisk reformproces (”den faglige omstilling”).

Og selvkritik får man heller ikke fra bestyrelsesformand Michael Christiansen, som tværtimod har udtalt, at reformprocessen ikke har været topledelsens, men hele AUs konsensusprojekt, som ikke mødte markant modstand internt: ”Langt de fleste medarbejderne har været fuldstændig enige i beslutningen om den faglige udviklingsproces”. Under overskriften ’En forventet sparerunde’ undlod Bestyrelsesformanden også at vurdere, om besparelserne vil blive et alvorligt tilbageslag for reformen.

AUs masse

Først kan vælges frivillige fratrædelser. Så form

Det er nu meldt ud, hvordan processen bliver i AUs store spareøvelse på 225 mio. i 2014-15, der forventes at ramme flere hundrede ansatte, halvdelen forskere og halvdelen i forvaltningen. Rektoratet har fordelt ”forskerbesparelserne” proportionalt på fakultetsniveau, og dekaner har meldt tilsvarende fordelingsnøgler ud på institutniveau. Næste spændende trin er så, om institutterne kan finde driftsbesparelser uden fyringer, og hvor mange der har ansøgt om frivillige fratrædelser eller seniorordninger på de enkelte institutter. Det ved man først efter ansøgningsfristen d. 4. februar. Og herefter starter så den rigtig ubehagelige proces med ufrivillige prikninger.

Det er de lokale institutledere, som skal fastlægge lokale fyringskriterier, og som skal prikke folk inden udgangen af februar.

Det centrale heri er, hvad der bliver ledelsens fyringskriterier?

Ledelsens overordnede kriterium: Saglige hensyn

AU-ledelsen har – efter drøftelser med medarbejdere i HSU – fastlagt et overordnet kriterium for, hvordan ansatte udvælges til afskedigelse:

”De nødvendige personalereduktioner skal gennemføres ud fra saglige hensyn og på en sådan måde, at universitetet som helhed stadig fremadrettet er bedst muligt i stand til at varetage sine opgaver, og at der derfor ved udvælgelsen af medarbejdere til afskedigelse foretages en saglig afvejning af de enkelte medarbejders kvalifikationer og funktioner i forhold til universitetets fremtidige opgaver.”

Sådan lyder den overordnede ramme, som dekaner og institutledere nu skal arbejde ud fra, når de skal prikke medarbejderne.

Rummelig ramme?

Det er en meget rummelig ramme – har tillidsfolkene ikke overvejet at kræve centrale og veldefinerede kriterier, så fyringskriterier ikke overlades til institutledere, der med rummelige kriterier vil få frie hænder til at fyre efter personlige og faglige sympatier? – lyder FORSKERforums spørgsmål til vip-tillidsmanden

”Nej, det er tillidsfolkernes vurdering, at

Fyringer sat i proces

uleres fyringskriterier. Og i slutningen af februar kommer der prikninger

det er mest hensigtsmæssigt med rummelige kriterier, fordi nærmere kriterier så kan fastlægges efter de lokale forhold, og fordi snævre kriterier kan bidrage til at stemple folk o.lign.” forklarer Per Dahl.

”Faren for, at en institutleder fyrer efter personlige idiosynkrasier, er der jo altid, men den foregribes jo delvis af, at efter fyringsvarslet er gået ud, skal der gennemføres en partshøring, hvor eventuelle uregelmæssigheder kan komme frem – med krav om at processen skal gå om”.

Institutlederen skal spille ud med lokale kriterier

Proceduren er, at interesserede i frivillig fratræden eller seniorordninger skal melde ind inden 4. februar. Herefter er der overblik over, hvor mange der skal ufrivilligt fyres. Og de lokale samarbejdsudvalg skal drøfte supplerende lokale fyringskriterier på institutniveau, ovenpå ledelsens overordnede

fyringskriterier. De lokale samarbejdsudvalg kan supplere dette med op til 5 lokale kriterier. Vip-tr’ Per Dahl forklarer:

”Instituttlederen skal spille ud til disse lokale drøftelser, og det er jo også ledelsen, som endeligt fastlægger kriterierne – tillidsfolk skal ikke gøres til medansvarlige for noget, der i sidste ende er en ledelsesbeslutning. Men i drøftelserne skal tillidsrepræsentanterne jo sørge for, at fyringskriterierne er såvidt muligt objektive, klare og gennemskuelige og ikke giver plads for subjektive og vilkårlige plukninger. Og kriterier må jo ikke udformes, så de stempler de fyrede som udygtige, for det er jo ikke derfor, at folk fyres – det er pengemangel og besparelser”.

Instituttlederen/vicedirektøren fastsætter endeligt, hvilke kriterier der skal gælde på deres område.

Som en krølle er det besluttet, at HSU skal orienteres: ”Tillidsfolk i HSU har bedt om orientering og indsigt i disse lokale kriterier,

så vi kan protestere, hvis der er problematiske elementer i de lokale kriterier, fx hvis de kunne stemple de udpegede, hvis der indgår elementer af vilkårlighed el.lign.”, slutter vip-tillidsmanden.

Fyringsvarsler udsendes så i slutningen af februar.

Særligt problem: Bindinger på 'sektorforsknings bevillinger'

Besparelseskrav på fakulteterne er udregnet proportionalt mellem fakulteterne, beregnet ud fra deres omsætning.

Et helt særligt problem er dog, at nogle institutter i særlig grad lever af eksterne bevillinger på fx 'sektorforskningsområdet'. Eksterne bevillinger er her givet til myndighedsbetjening med bindinger på, at opgaveløsningen er bundet til bestemte eksperter – som dermed friholdes fra fyringsrunden.

Man er altså nødt til at fyre blandt personalet på AUs basisbevillinger. Det er et problem, som det tidligere bestyrelsesmedlem, prof. Jørgen Grønnegaard Christensen, påpegede, da de store fusioner blev gennemført i 1997.

Herom siger vip-tillidsmanden: ”Det er et særligt problem, har nogle dekaner signaleret. Der skal derfor holdes en økonomisk hånd under disse områder. Problemet er latent og voksende, for det er indlejret i ministeriets krav om eksterne bevillinger, myndighedsbetjening og konkurrenceudbydelse – og det kan tilmed være skærpet af krav om medfinansiering fra AU. Det er et svært dilemma, for det er svært at sige nej til eksterne penge, selv om det giver u hensigtsmæssige bindinger og er en ekstra udgift! Forskningsbevillingerne har fået en sårbarhed, som vi ikke har haft tidligere”, forklarer Per Dahl.

AUs bestyrelsesformand og rektor har droppet den joviale tone, som herskede da rektor tiltrådte

Dette bliver Klarlund dømt uredelig for

Principisager

18. december publicerede UVVU afgørelsen i uredelighedssagerne mod professor Bente Klarlund Pedersen. Der var to sager. Den ene sag blev anlagt i april 2011 af professor Jamie Timmons, som Klarlund tidligere har arbejdet tæt sammen med, og som ifølge Klarlund siden har chikaneret hende med personlige mail og bagvaskelser. I denne sag er der imidlertid ikke noget, der får UVVU til at kende Klarlund uredelig.

Den anden sag blev anlagt kort efter af professor Henrik Galbo, der lige som Klarlund forsker i muskler. I forhold til Timmons var Galbos sagsanlæg noget mere gennemarbejdet og indeholdt en lang række klagepunkter fordelt på 12 artikler. Langt den største del af disse har UVVU set bort fra som noget, der hører til en faglig diskussion om teori og metode. Men i en håndfuld tilfælde, der fordeler sig i 6 artikler, har man fundet, at der er tale om grov uagtsomhed og dermed uredelighed.

Og fejlene, Klarlund har begået, handler overordnet set om punkterne i sidste klage, nemlig at hun som medforfatter ikke tjekkede Milena Penkows forskningsbidrag, samt at hun groft sagt ikke har givet klare oplysninger om krydsreferencer og selektioner i artikler. FORSKERforum har nærlæst afgørelsen og udpeger her de tre aspekter i sagen.

UVVU dømmer Klarlunds forsømler "uredelighed" – selv om nogle vil sige, at de blot er uagtsomhed og under bagatelgrænsen – og det gør UVVUs dom meget principiel for forskersamfundet.

lah

1. Medansvar for Penkows fusk

Den mest omdiskuterede del af uredeligheds-sagen med Bente Klarlund handler i virkeligheden om Milena Penkowa. I forbindelse med sagen mod Penkowa blev det afsløret, at hun havde foretaget billedmanipulation i en række artikler, herunder fire, hvor Bente Klarlund står som sidste forfatter.

Spørgsmålet har været, om Klarlund burde have opdaget Penkows svindel og derfor skal gøres medansvarlig. Og det mener UVVU, at Klarlund skal. Hun burde have set det, derfor har hun været groft uagtsom, og derfor kendes hun uredelig.

UVVU erkender, at det kan være svært at sige noget generelt om, hvor vidt Klarlund burde have set manipulationen, og at de fire artikler derfor skal vurderes hver for sig. I forhold til tre af de fire artikler vurderer UVVU, at Klarlund *"burde have undret sig over de udtalte strukturelle sammenfald i udsnittene"* og hun *"burde således efter udvalgets opfattelse have underlagt de pågældende snit yderligere undersøgelse i mikroskopet, hvilket ville have medført, at billedernes sande baggrund var blevet afsløret,"* som det hedder i afgørelsen.

I det udkast til afgørelse, der blev udsendt til parterne i 2013, blev Klarlund kendt 'groft uagtsom' i alle disse tre tilfælde. Men i den endelige afgørelse er det kun i et enkelt af tilfældene, hvor UVVU mener, der er tale om grov uagtsomhed.

Det vidner om en hårfin grænse, der altså akkurat blev overtrådt i et enkelt tilfælde.

Hovedforfatter

UVVU lægger vægt på, at Klarlund er sidste forfatter, hvilket de sidestiller med at være hovedforfatter, der i forhold til øvrige forfattere har et særligt ansvar for helheden.

Bente Klarlund har fra starten beklaget, at hun ikke opdagede Penkows billedmanipulation. Men hun hævder også, at det ikke er rimeligt, at hun skal erklæres svindler, fordi en kollega har snydt, og at hun blot er én af mange fagfolk, der lod sig narre af billedmanipulationen.

I den efterfølgende offentlige debat har en del støttet Klarlund, blandt andet med argumenter om, at en hovedforfatter ud fra UVVUs logik er nødt til at eftergøre samtlige forsøg, medforfatterne har foretaget, hvormed det ikke vil give mening at samarbejde om forskning.

2. Manglende kryds-referencer

Det andet store diskussionspunkt i Klarlund-sagen har været spørgsmålet om nødvendigheden af kryds-referencer omkring det biologiske materiale, dvs. om der skal stå, hvis muskelprøverne har været brugt ved tidligere studier

Da den foreløbige afgørelse kom i sommeren 2013, blev Klarlund kendt uredelig, fordi hun ikke havde oplyst, at nogle af de muskelprøver, hun testede, havde været brugt i andre forsøg. Der var tale om alvorligt brud på god videnskabelig praksis og grov uagtsomhed, hed det.

Dette skabte en stor debat, især i de medicinske og bio-videnskabelige miljøer. En støtteskrivelse underskrevet af omkring 70 ansete forskere vendte sig kraftigt imod den del af kendelsen. Dels fordi man ikke var enig i, at det er praksis altid at redegøre for genbrug af biomateriale, dels fordi en sådan praksis i nogle tilfælde vil være umulig, for eksempel når der er tale om materiale fra såkaldte bio-banker.

"UVVUs vurdering vil, såfremt den knæsesættes, betyde, at en stor del af de danske sundhedsvidenskabelige forskere har gjort sig skyldige i videnskabelig uredelighed" lød det i erklæringen.

Klarlund: Ingen regler

Klarlund selv slog i sit høringssvar på UVVUs førsteudkast, at der ikke findes nogen retningslinjer eller regler, der kræver disse kryds-referencer, og at genbrug af biomateriale ikke har nogen forskningsmæssig betydning, når der er tale om forskellige forsøg.

Derimod blev der fra andre sider bakket op omkring UVVUs vurdering af, at der altid skal redegøres for genbrug af biopsierne.

UVVU lod sig ikke rukke af debatten. I den endelige afgørelse blev det igen fastslået, at Klarlund har begået et groft brud på god videnskabelig praksis, og at det oven i købet er sket forsættligt, i og med hun selv argumenterer for, at det ikke er nødvendigt.

Klarlund 2009 – mens alt endnu var godt

3. Manglende oplysning om selektion

Det tredje overordnede punkt, hvor Klarlund ifølge UVVU har været uredelig, har hidtil ikke fået meget opmærksomhed, og med god grund. Det handler om en problemstilling, der i realiteten først dukkede op i den endelige afgørelse, og som således ikke var en del af Galbos klage og i UVVUs førsteudkast til afgørelse, som Klarlund fik til høring.

Klarlund klandres her for i flere forsøg at have foretaget selektion af forsøgspersonerne – altså at hun kun har medtaget en del af prøverne i forsøget – uden at der gøres rede for det i artiklerne. Denne anklage stod der ikke noget om i førsteudkastet, og Klarlund kunne dermed ikke kommentere det. Ikke desto mindre dukker 'selektion'-problemet pludselig op i den endelige afgørelse, hvor UVVU tilmed kalder det groft uagtsomt og dermed uredeligt.

Klarlund: Procesfejl

Det har medført en skarp reaktion fra Klarlunds side. For det første mener hun, UVVU har begået en klar procedurefejl, når hun dømmes på anklager, hun ikke har haft til høring og således ikke har kunnet forsvare sig imod.

For det andet peger hun på, at UVVU begår nogle klare fejl i deres vurderinger. I et tilfælde mener hun således, at UVVU ganske simpelt forveksler rækkefølgen af nogle forsøg, så de fejlagtigt tror, at der er fraselektet forsøgspersoner, når der i realiteten er kommet flere til. I et andet tilfælde forklarer hun, at der simpelthen ikke var nok biomateriale fra biopsierne, til at der kunne laves forsøg med alle forsøgspersonerne.

Konfrontation: Slappere og strammere

Urimelig hård afgørelse, mener medicinprofessor og udtalt Klarlundstøtte. Men sagen deler vandene i forskerverdenen

”Der er en afgørende forskel på at snyde og at begå utilsigtede fejl, og derfor har jeg gjort opmærksom på, at de påpegede fejl havde en karakter, som ikke kunne sidestilles med uredelighed. (...) Det støder mig, at man kan blive erklæret uredelig, når man ikke har snydt,” skriver Bente Klarlund i sin protest mod UVVUs afgørelse.

Hun vil dog ikke udtale sig til citat – måske efter et råd fra sin advokat – heller ikke til FORSKERforum. Men i den officielle protest gør hun klart, at hun nok har begået fejl, men at hun aldrig har haft til hensigt at snyde.

Og dette aspekt og flere støttes af medicinprofessor – og magtfuld formand for det medicinske forskningsråd – Niels Borregaard. Efter hans vurdering har ingen af UVVUs nedslagspunkter en karakter, hvor man kan tale om grov uagtsomhed. Når det handler om medansvar for Penkows bidrag til fælles artikler, er han helt uenig i, at Klarlund skal pålægges medansvar: ”Penkows artikler er blevet læst af mange. Hun er udnævnt til professor, hun har fået disputats, som folk har gennemgået kritisk. Så hvorfor skulle netop Klarlund have set de billedmanipulationer?”

Borregaard: Under bagatelgrænsen

Det var Borregaard, der højst usædvanligt tog initiativ til støtteerklæringen om, at kryds-referencer omkring tidligere brug af bio-materiale ofte ikke er praksis, og til tider helt umulig. UVVUs gennemgang med tættekam for at udpege elementer, som er under bagatelgrænsen, vil ingen aktiv forsker kunne holde til, så UVVUs afgørelse er alt for bombastisk. Det holder han fast i: ”Selvfølgelig skal man i nogle tilfælde gøre opmærksom på, at det er samme materiale. Men hvis undersøgelserne ikke afhænger af hinanden, har det ingen konsekvenser for budskabet i artiklen.”

Endelig slår Borregaard fast, at der i forhold til spørgsmålet om selektion kan være mange praktiske årsager til, at man selekterer, og at der ikke er nogen mistanke om, at Klarlund skulle have bortselektet materiale for at forbedre resultatet.

”Krydsreferencer er normal skoling”

Men sagen deler vandene. Og det er ikke alle, der som Borregaard mener, at anklagepunkterne mod Klarlund hører til i petitesseafdelingen.

Eksempelvis er der forskellige opfattelser af, hvad der er almindelig god praksis omkring krydsreferencer.

Overlæge Søren Toubroe, der er leder af den private forskningsklinik Reduce, har udtalt til Videnskab.dk, at genbrug af biopsier er helt fint, men at ”det er en normal skoling, at man i sine videnskabelige artikler informerer læserne om, at man gør det.”

Han anerkender, at det kan være forbundet med praktiske udfordringer. Men udgangspunktet må altid være, at man har det.

”Ansaret for at oplyse den primære krydsreference påhviler alle medforfattere, men primært den institution hvorfra den udgår, dvs. primært første- og sidsteforfatteren. Det kan være en udfordring, hvis der kun er kort tid mellem de første publikationer, men det betyder ikke, at man ikke skal forsøge at få krydsreferencerne indført, især ikke, når der er gået år imellem publikationerne. Så burde det ikke være så svært,” siger han til Videnskab.dk.

Strammer: Hovedforfatter skal have særligt ansvar

Også spørgsmålet om ansvar for medforfattere, er der divergerende synspunkter omkring. For eksempel mener Ivan Oransky, grundlægger af bloggen Retraction Watch, sagde i efteråret til DR P1,

”Det er seniorforfatteren, der får al æren for en artikel - også selv om det er de underordnede, ikke fastansatte, der har lavet al rugbrødsarbejdet. Men hvis der så siden viser sig at være problemer er tendensen internationalt, at det er de lavere rangerende forskeres skyld. Hvis man er parat til at tage æren, bør man også være rede til at påtage ansvaret,” udtalte Oransky til Orientering på DR P1.

UVVU har officielt meddelt redelighedskendelsen til Bente Klarlunds arbejdsgivere, henholdsvis KU og Rigshospitalet. De to institutioner kommer herefter med en samlet udmelding om, hvilke konsekvenser, det kommer til at få for Klarlund fremadrettet.

lah

UVVU genovervejer Klarlund-sag

- Selv om UVVU afgav en endelig afgørelse, som ikke kan appelleres

På et tidspunkt, hvor uredelighedssagen mod Bente Klarlund Pedersen er endelig afgjort, og hvor Klarlund således kun kan ændre kendelsen ved at gå civilrettens vej, åbner UVVU-formand Henrik Gunst Andersen alligevel op for, at sagen kan revurderes.

I Klarlunds kommentar til UVVU-afgørelsen hævder Klarlund, at UVVU både har begået procedurefejl og fejl i deres vurderinger. Procedurefejlen består i, at udvalget har inddraget nye klagepunkter omkring selektion af forsøgspersoner, og dertil kommer, at UVVU begår fejl i deres saglige vurderinger af disse nye punkter, blandt andet at de bytter om på rækkefølgen af artikler.

FORSKERforum bad Henrik Gunst Andersen om at kommentere dette, og han bekræfter, at UVVU har Klarlunds indsigelse. Og så fortsætter han: "Udvalget anser henvendelsen af 2. januar 2014 som en anmodning om genoptagelse af sagen med henblik på at opnå en ændret afgørelse, hvilket udvalget for tiden har under overvejelse. Er det sådan, at der er fremkommet nye og for afgørelsen væsentlige oplysninger, der kan føre til et andet resultat, vil udvalget naturligvis genoptage sagen og revurdere konklusionerne i afgørelsen" (mail-svar).

Forvaltningsretsekspert: Klarlunds kritik tages alvorligt

Under normale omstændigheder er UVVUs endelige afgørelse endelig i bogstavelig forstand. Derfor er det værd at bemærke, at UVVU nu alligevel overvejer at genoptage sagen på baggrund af Klarlunds skrivelse. Det indikerer, at hun måske har fat i den lange ende, **siger forvaltningsretsekspert Sten Bønsing**, lektor i jura ved AU.

"Når de overvejer at genoptage sagen, er det fordi, de ikke mener, at det er noget åbenbart vrøvl, Klarlund kommer med. De må mene, at hun anfører nogle ting, der er så seriøse, at det er en overvejelse værd med hensyn til at genoptage sagen," siger Sten Bønsing.

I sin umiddelbare vurdering af sagen er Bønsing også selv tilbøjelig til at give Klarlund ret. UVVU kan ikke bringe nye anklager på banen i en endelig afgørelse, som Klarlund ikke har fået til høring.

"Hvis der kommer væsentlige nye punkter frem, så skal der laves et nyt udkast til udtalelse. I hvert fald i en situation som den her, hvor det er noget, der faktisk fører til nye kritikpunkter. Sådan vil jeg også læse forretningsordenen," siger han.

UVVU anerkender ikke, at der er inddraget nye aspekter

Klarlunds beskyldning om at have taget nye aspekter om selektion ind i sidste øjeblik – som hun ikke fik til høring – afvises dog af UVVU-formanden:

"Udvalget ændrede på nogle punkter argumentationen fra udkastet på baggrund af de seneste bemærkninger fra parterne, hvilket harmonerer med formålet med at høre parterne. Udvalget har ikke taget nye temaer ind i afgørelsen, men udvalget har forholdt sig til de samme problemstillinger, som var medtaget i udkastet, og det gælder også brugen af biopsimateriale fra tidligere studier."

Formanden mener således, at der ikke er tale om inddragelse af et nyt aspekt, men at UVVUs afgørelse bevæger sig inden for klagerens påstande om manglende krydsreferencer til tidligere brug af bio-materialet. Klarlund kalder imidlertid aspektet for nyt og behæftet med forskellige fejl og misforståelser.

Og hertil svarer UVVU-formanden: "Der fremgår bl.a. heraf, at der er faktiske forhold, som udvalget har misforstået, og at det medfører, at udvalgets afgørelse på nogle punkter er forkert. Det er ikke min opgave at gå ind i en dialog med Bente Klarlund Pedersen gennem pressen om sagen."

Hvis UVVU vælger ikke at genoptage sagen, er der ifølge Sten Bønsing stadig den mulighed, at Klarlund kan rejse en almindelig sag ved en civildomstol.

Eksperten: UVVU-kendelser kan gøres ugyldige

Klarlunds advokat har tidligere rejst en sag mod UVVU og uddannelsesminister Morten Østergaard, fordi UVVU-udvalget er inhabilt, idet det har siddet længere end UVVU-bekendtgørelsen giver hjemmel til.

Bønsing vurderer, at Klarlund faktisk har gode muligheder for at vinde den sag mod UVVU/ministeriet: "Embedsmændene har selv skrevet til ministeren, at der ikke er lovhjemmel for at forlænge medlemmernes beskikkelsesperioder. Så det skal blive spændende at se, hvordan de vil redde den under en retssag."

Han tilføjer, at Klarlund teknisk set også har mulighed for at inddrage anklagen om procedurefejl i sagen om ulovlig beskikkelse. Skulle Klarlund få medhold i sagen, vil kendelserne mod hende ifølge Bønsing blive ugyldige.

Sagen mod Klarlund har skabt et stormvejr omkring UVVU-institutionen, som man næppe har oplevet siden den famøse uredelighedssag mod Bjørn Lomborg i 2003, som dengang forårsagede, at reglerne for UVVU blev ændret.

I midten af januar ramte stormen det politiske niveau, da socialdemokraten **Rasmus Prehn**, der er formand for Folketingets forskningsudvalg, opfordrede uddannelsesministeren til at igangsætte en evaluering eller justering af de nuværende regler for, hvornår man er videnskabelig uredelig. Prehn vil gerne have belyst, om vi i Danmark er skrappere i vores uredeligheds-vurdering, end man er i udlandet, og han advarer imod, at et hændeligt uheld fører til, at man bliver hængt ud som svindler.

Og **uddannelsesminister Morten Østergaard** er ikke afvisende over for Prehns ønske. Ifølge Information kalder han det i en mail "et interessant emne, som vi allerede har taget hul på dialogen om i regeringspartierne."

Diskussionen samler sig især omkring begrebet 'grov uagtsomhed', som er den betegnelse, UVVU primært bruger imod Klarlund. Lovteksten omkring uredelighed er ganske klar: "... **alvorlige brud på god videnskabelig praksis, som er begået forsætligt eller groft uagtsomt**" er at regne for uredelighed.

Så diskussionen kører på flere planer: Er Klarlund dømt for hårdt, og hvis hun er, er det så loven, der er for streng, eller UVVU, der har overfortolket loven?

Borregaard: UVVU burde have afvist

Medicinprofessor Niels Borregaard er erklæret støtte af Klarlund. Det stod endnu en gang klart, da han i en kronik i Politiken reagerede på UVVU-afgørelsen ved at erklære, at UVVU praktiserer en middelalderlig retspraksis. Konklusionen må slet og ret være, at UVVU må lukke og erstattes med noget andet, mener Borregaard.

"Det er jo ikke til at leve med at have et udvalg, der udtaler og dømmer en person på et grundlag, som vi og mange andre mener, er forkert. Så har man ingen troværdighed, og så bør man ikke eksistere," siger

Hvad nu, UVVU?

UVVUs afgørelse i Klarlund-sagen har på ny sat UVVUs forvaltning, status og funktion til debat.

Er det lovgrundlaget eller udvalgets faktiske forvaltning, der er forkert?

Uredelighedsudvalget UVVU er igen i balladezonen efter afgørelser i Nyborg- og Klarlund-sagerne.

Niels Borregaard til FORSKERforum.

Han er utilfreds med UVVUs håndtering af sagen, men han er heller ikke enig i den måde, uredelighed defineres i loven: ”Uredelig er en bevidst handling. Uagtsom er ikke en bevidst handling, og det er grov uagtsomhed således heller ikke. Det er forkert, og man skal have en påtale eller næse eller lignende. Men ikke en dom for at være uredelig.”

Men kan alle så ikke påberåbe sig uagtsomhed?

”Nej. Hvis du skriver, at du har testet tyve dyr, og der kun er fire, så kan du ikke kalde det uagtsomhed. Det er uredelighed, og det er de tilfælde, UVVU skal slå ned på,” siger Borregaard. Han mener dog heller ikke, at der er tale om grov uagtsomhed i Klarlund-sagen. Derfor burde UVVU i hans øjne have afvist sagen eller henvist den til universitetets praksisudvalg.

Alternativet, som Borregaard peger på, er, at seriøse uredelighedsager afgøres ved, at universiteterne nedsætter faglige ekspertudvalg, som det skete i Penkowa-sagen.

Axelsen: UVVU skal stå på hårde standarder

På den modsatte fløj i debatten står **Nils Axelsen**, mediciner og afdelingschef på

Serum Institutet. Axelsen var i 1992 med til at oprette det første uredelighedsudvalg, der i starten kun dækkede det kun det sundhedsvidenskabelige område.

Han peger på en amerikansk undersøgelse fra 2005, hvor 3000 modtagere af forskningsmidler fra National Institutes of Health (NIH) havde besvaret, og 2 procent af dem erkendte at have handlet uredeligt inden for 3 år. Det er udtryk for et generelt pres på forskningsintegriteten, og derfor skal indsatsen styrkes – med UVVU som omdrejningspunkt

”UVVU har på enestående vis gennem mange år opsamlet stor viden og erfaring og nyder stor anerkendelse i de internationale kredse, der har indsigt og erfaring på det her område. Det er en stor konkurrencefordel for dansk forskning, som ikke må tabes på gulvet. Jeg mener tværtimod, at UVVU bør styrkes og også deltage aktivt i den opbygning af god videnskabelig praksis,” siger han i en artikel i Information.

Mammen: Udvalget skal strammes op

Jens Mammen, tidligere professor i psykologi ved AU, og adjungeret professor ved AAU, har netop selv været igennem en opslidende uredeligheds sag, da han som en af de tre

forskere indklagede Helmuth Nyborg for UVVU. Forløbet af den proces var Mammen langt fra tilfreds med. Alligevel er han ikke enig, når Borregaards og andre konstaterer, at UVVU-systemet har spillet fallit.

”Det provokerer mig, at man tillader sig at generalisere ud fra Klarlund-sagen, at UVVU som sådan er en middelalderlig domstol. De drager en masse konklusioner rundt om systemet. Det kan godt være, UVVU har begået fejl. Jeg har ikke tilstrækkeligt kendskab til Klarlund-sagen. Men det er i så fald næppe, fordi der er noget galt med bekendtgørelsen eller selve institutionen,” siger Jens Mammen.

Han mener også, det er forfejlet, når der bliver stillet spørgsmålstegn ved, hvorvidt grov uagtsomhed, eller ”sjusk” med kronikens ord, skal vurderes som uredelighed på linje med forsætligt snyd, hvilket fremgår af UVVUs bekendtgørelse.

”Hvis du kører ned af gågaden med 150 i timen, så ved du, det kan have en dødelig konsekvens, selvom du måske ikke ønsker at slå nogen ihjel. Det er, hvad man kan kalde grov uagtsomhed eller uansvarlighed, og det er lige så slemt som forsætlighed. I modsætning til simpel uagtsomhed, hvor man ikke er klar over konsekvensen.”

Alligevel er Mammen positiv over for det politiske ønske om at få UVVU-systemet kigget efter i sømmene.

”UVVU har ikke fungeret optimalt, og de har ikke levet op til deres egen bekendtgørelse. Det, der er tiltrængt, er i realiteten, at ombudsmanden går igennem de sager, UVVU har behandlet de senere år og ser, om ikke en meget stor del af forklaringen på problemerne ligger i selve udvalget, inden man laver systemet om. Så jeg hilser det velkommen, at ombudsmanden undersøger UVVU og praksis.”

lah

AAUs nye rektor – hvad mener han?

Per Michael Johansen, pt. dekan for Det Tekniske Fakultet ved Syddansk Universitet (SDU), er udpeget som ny rektor for Aalborg Universitet fra 1. maj.

INTERVIEW

Han – ”Per” – er 53 år, civilingeniør, professor og dr. scient. i fysik og har været dekan for Det Tekniske Fakultet ved SDU gennem de seneste syv år. Uddannelsen som civilingeniør samt en ph.d.-grad tog han ved Aalborg Universitet, som han forlod i 1992. Han var derefter 15 år på Risø som seniorforsker, programleder og forskningsprofessor. I 2005 blev han direktør for Svendborg International Maritime Academy – en fusion af en maskinmesterskole og en navigationskole – og kom så for syv år siden til SDU.

AAU – et fallitbo?

Hvad er hans image på SDU?

”Spørg andre, det har jeg ingen opfattelse af. Men der er vel perioder, hvor nogle synes, jeg som leder er irriterende, hvor organisationen står med ubehagelige dilemmaer, og hvor jeg har taget beslutninger, som går imod, hvad nogle synes er optimalt. Langt de fleste beslutninger i hverdagen sker konsensusagtigt efter forhandling og dialog. Universitetet er befolket med fagpersoner, der kan give input, og som ledelsen har pligt til at lytte til. Men som leder skal du – og det sker langtfra hver dag – foretage valg og prioriteringer, som ikke kan stille alle tilfredse.

Hvad er det største universitetspolitiske stormvejr, han personligt har været involveret i?

”Velnok at jeg de sidste 7 år har arbejdet på et fusionsprodukt mellem en ingeniørprofessionshøjskole og to institutter fra natfakultetet. Det har især givet – og vi er ikke helt i mål endnu – store spændinger hos den store medarbejdergruppe fra højskolen, hvor personalet var 100 pct. undervisere; de skulle nu deltage i en proces, hvor undervisningen blev reduceret, og forskningssiden kørt op. For nogle kom der en alternativ hverdag som følge af de nye krav. Det har da været strukturelt konfliktfyldt og en stor udfordring; jeg har måttet bruge mig selv en del overfor personalet i den proces.

Ved han godt, hvilket fillitbo han overtager? Hvordan tør han – han kommer til et universitet med løbsk økonomi som følge af ekspansionskaos i bl.a. Sydhavnen og med dårlig økonomistyring?

”Jeg er ikke naiv. Jeg har læst på sagen og kan ikke lide udtrykket ’fallitbo’; der har dog åbenlyst været problemer med økonomistyringen. Og jeg har da tillid til, at den nuværende ledelse har fundet fremadrettede løsninger, som også Bestyrelsesformanden forklarer i det seneste nummer af FORSKERforum. Jeg har ikke set årsresultatet for 2013. Ikke at jeg er spændt på det, for jeg har en god formodning om, at det holder. Men jeg må jo danne mig mit indtryk af økonomien. Jeg vil have dialog med institutter og miljøer. Og så må vi drøfte i ledelsen, hvordan situationen håndteres.

Ingeniørdominansen

På AAU er det tekniske fakultet meget dominerende med 60 pct. af aktiviteten, målt på økonomisiden. Ved han godt, at han er castet, fordi han kommer fra det tekniske område?

”Det var ikke mit indtryk i ansættelsesprocessen, at fagtilhør var afgørende. Bestyrelsens sammensætning er jo fx ikke domineret af ingeniørsiden. Og jeg har stor interesse for de øvrige hovedområder; på SDU har jeg jo siddet med tæt på Rektoratet, hvor man får et indtryk af, at forskellige interesser skal balanceres ud mod hinanden.

Og man kunne jo faktisk også påstå det modsatte, nemlig at når der er ingeniørdominans, så ville det være nødvendigt at vælge en rektor fra de andre hovedområder ...

I Aalborg har humaniora og samfundsvidenskab oplevet i økonomimodeller, at tek-nat har domineret som storebror, når der skulle lægges strategier – hvad er det vigtigste, når ledelsen skal balancere de enkelte hovedområder i prioriteringer?

”Der er ingen grund til at lægge skjul på, at der er forskellige prioriteringsinteresser, for folk er dybt optaget af deres fagfelter. Det er jo ikke bare mellem hovedområderne, men også når du går ned på institutniveau. Når der derfor skal balanceres interesser, handler det om, at ledelsen lytter og respekterer fagligheder, og at der er transparens i beslutningsgange og beslutninger. Alle kan ikke få deres ønske opfyldt, og her er det min erfaring, at inddragelse og gennemsækelighed medvirker til, at beslutninger respekteres.

Jeg kan ikke kommentere på detaljerne i AAUs økonomimodel og samf’s kritik. Den

vil jeg sætte mig ind i – og hvis der er skævheder, må de reparereres.

Det er ingen hemmelighed, at der er stor konkurrence mellem AAU og DTU – hvordan deler de ingeniør-uddannelsesmarkedet?

”Jeg kan ikke rigtig svare på, om der er en bevidst og formuleret arbejdsdeling! Set på studenteroptag er de stort set lige store, men de har forskellige faglige prioriteringer. AAU startede jo ud med at have ikt-området (tele og kommunikation) som sin særlige satsning, og så var man meget anvendelsesorienterede med samarbejde med lokale virksomheder. Nu er man også brede på offshore og materialer og biotek – og der overlapper man jo med DTU.

Universitetspolitik

Hvordan skal universitetsledere svare på, at politikerne først kræver, at universiteterne skal konkurrere på at udbyde nye og mange uddannelsesretninger – og bagefter påstår Universitetsministeren, at de har lavet taksametertænkning?

”Jeg har fulgt med i debatten. Rektortalsmand Jens Oddershede har givet et fyldestgørende svar, synes jeg, når han siger, at politikerne kræver, at 25 pct. af de unge skal have en videregående uddannelse, og det har universiteterne indrettet sig efter. Vi har altså gearret systemet efter det politiske systems ønsker – bagefter kan man ikke beskyldes for taksametertænkning.

Universitetsministeren kræver, at antallet af uddannelser skal reduceres – og det vil formentlig ramme AAU hårdt, for her har man været meget dygtige til at opfinde nye uddannelser (fx Humanistisk informatik) og tiltrække mange studerende i Sydhavnen?

”Mistænkeliggørelsen af kvaliteten er ikke i orden; problemet er ikke dokumenteret. Det såkaldte ’Kvalitetsudvalg’ er nedsat på en formodning, men det bliver jo spændende, om det vil bekræfte et kvalitetsfald. Jeg tror det ikke!

Jeg mener ikke, løsningen er reduktion, derimod at BA-studier giver bredere men fælles kvalifikationer, hvorefter der gives større valgmuligheder på kandidatniveau. Hermed låser de studerende sig ikke fast for tidligt.

Jeg arbejder altså ikke med 'medbestemmelse', men med høj grad af 'medinddragelse'.

Per Michael Johansen

Den skjulte dagsorden bag ministerens krav om færre uddannelsesretninger kunne jo være, at studerende skal lokkes eller tvinges til at studere tek-nat i stedet for humaniora?

"Den slags tvangsmekanismer kommer der ikke noget fornuftigt ud af. Min grundholdning er, at når unge skal bruge 5 år på en uddannelse, så skal det vælges med personlig omhu, dvs. ud fra interesse og motivation – men ikke nødvendigvis det letteste.

Løsningen på studievalgs-problematikken skal i stedet være, at folkeskolen og gymnasiet skal skærpe den anvendelsesorienterede undervisning i naturvidenskab og teknik, så de får basal viden indlært igennem applikationer i stedet for gold teori, ikke mindst for pigerne. Som eksempel plejer jeg at bruge en cd-afspiller; ved at skille den ad kan man faktisk blive indført i mange grundfag.

Et ledende spørgsmål: Er han enig i, at der lægges en New-Public-Management og økonomistyringslogik ned over universiteterne? Og mener han, at ledelsen følger NPM-tænkningen ved at bruge objektive præstationsmål for institut- og personperformance som fx eksternt indtjening, undervisningsafvikling og publikationspoint?

"Det er helt klart, at universiteterne lever med en politisk fastlagt fordelingsmodel. Det er også sådan, at vores basismidler ikke er nok til driften; inden for de våde områder – tek-nat – har vi ikke kunnet drive laboratorier og forskning på basisbevillingerne i de sidste ti år, så vi er i stigende grad nødt til at hjemtage eksterne midler. Det vilkår må vi leve med.

Når konsekvenserne af dette så skal udmøntes i praksis, kan det udmøntes i ovennævnte objektive præstationsmål, men jeg vil ikke stikke sådanne automatkriterier ud; for der indgår mange andre faktorer i driften. Det skal dog siges, at mit fakultet på SDU ikke har været glemt, så jeg måtte fyre med henvisning til bevillingsmangel – men jeg har fyret folk af andre grunde, fx med henvisning til forskningsvotningen.

Ledelse og prioriteringer

AAUs ansatte har klaget over ledelsens pludselige udmelding om økonomikaos'et, og at de ikke har haft hverken medarbejderindflydelse eller gennemsækelighed i økonomi. I hvor høj grad vil AAUs ansatte få medbestemmelse på økonomi og prioriteringer, hvordan og hvor?

"Universitetsloven fastlægger en klar beslutningsmyndighed hos lederne. Den holder jeg mig til; jeg arbejder altså ikke med 'medbestemmelse', men med høj grad af 'medinddragelse'. Jeg går ind for dialog på alle niveauer, men når der skal tages beslutninger eller prioriteres – fx om økonomi – så ligger den endelige myndighed hos ledelsen.

Går han ind for central udmelding af satsningsområder, og at der fx skal være en rektorpulje, hvormed ledelsen centralt kan styre prioriteringer?

"Ja. Helt overordnet skal en ledelse have ressourcer og handlekraft til at foretage prioriteringer på de servicerende støtteområder – fællesområdet – og fx til administrativ støtte til ansøgning om hjemtagning af eksterne midler. Og jeg mener da også overordnet på forskningsområdet, at en ledelse skal være i stand til at afsætte ressourcer til højprioriterede satsningsområder – fyrtårne – indtil disse har etableret sig, så de kan hjemtage eksterne midler. Men satsningsområder skal selvfølgelig udpeges i samarbejde med de faglige miljøer og ikke bare udmeldes ovenfra. **AAU har på linje med RUC altid arbejdet med projekt- og problemorienteret undervisning – vil han traditionalisere undervisningsformerne?**

"Nej, overhovedet ikke, for det har vi også på SDU-teknik, og det har jeg gode erfaringer med, for det engagerer de studerende på en anden måde".

Hvad bliver hans første markante handling som rektor?

"At besøge miljøerne og tale med folk. Jeg vil afvikle en besøgsrunde i løbet af de første to måneder. Det er sindssygt vigtigt, at personalet ser hovedet på organisationen – giraffen. Og at de ansatte giver mig en forståelse for, hvad det er for en organisation.

Har han en sidste udmelding til AAUs vip-ansatte, og det skal ikke bare være fraser og festtale?

"Ha-ha. Jeg vil sætte mig grundigt ind i AAUs liv, kultur og funktion, før jeg siger mere...

Hvor tænker Per Michael Johansen bedst?

"Jeg er ivrig motionsløber tre gange om ugen sidst på eftermiddagen. Her er der mange problematikker, som falder på plads, og jeg har en blok liggende derhjemme, hvor jeg bagefter kan notere ned, så jeg ikke glemmer. Mange får også en skideballe oppe i mit hoved, men den bliver der, for jeg får handlet den af på arbejdet på andre måder.

VOXPOP

Hvilken fagbog har betydet mest for ham?

"Jeg kan ikke nævne en bestemt bog, for der er mange inspirationer på mit specialefelt – elektrodynamik, der handler om elektromagnetiske felter omkring lys. Jeg vil meget hellere nævne en gammel fysiklærer i realskolen. Han havde været radiotelegrafist, så han kunne øse af en masse eksempler og var god til at formidle det konkret på en levende måde. Den lærer har haft stor personlig betydning for mig. Og den inspiration havde jeg brug for, for jeg var mønsterbryder – kom ikke fra et bogligt hjem, så jeg var afhængig af inspiration andre steder fra.

Hvad kræves der af personlige egenskaber for at blive god på hans felt, fysik?

"Det samme som på andre fagområder: fokus og evne til at knække problemstillinger. Men det hjælper klart, hvis man har talent for de naturvidenskabelige discipliner og hjælpefag. Man behøver ikke være nørdet, og jeg synes ikke, det begreb er negativt; det signalerer blot ekstra interesse. På den anden side er talent fra naturens hånd ikke afgørende for at blive habil og god til et fag. Har man interessen, så kan man faktisk lære sig det. På den måde er fysikken 10 pct. inspiration og 90 pct. transpiration.

Hvad skal han lave i aften, tirsdag d. 14. januar?

"Som en stor del af befolkningen skal jeg se håndbold-EM: Danmark – Østrig. Se Østrig få tæv. Jeg har selv spillet håndbold og ser gerne både dame- og herrelandsholdene på tv, for de er gode.

Jeg skal dog også arbejde lidt. Det gør jeg hver dag en time eller to. Bruger tiden på at besvare overskydende mails og forberede mig til morgendagens møder. Jeg er omhyggelig med at besvare mails. Som leder må du ikke være en flaskehals...

Finansministeriet sidder med

- har udlånt to embedsmænd til Tjekudvalget

Skal Finansministeriet være skyggeforfatter på uddannelsestjek-udvalgets rapporter?

Ved etableringen af "Uddannelsestjek-udvalget" (Kvalitetsudvalget) blev det fortalt, at Universitetsministeriet skulle stille med sekretariatsbistand for udvalget. Sådan bliver det også. Vicedirektør og Inge Mærkedahl – uden særligt kendskab til universitetssektoren – er blevet chef for sekretariatet. Hun har fået syv medarbejdere under sig (heraf en souschef).

Men bemærkelsesværdigt er, at der blandt sekretariatsmedarbejdere, som udlånes fra Finansministeriet. Udvalgets arbejde får dermed et stærkt stænk af finansministeriel indflydelse. De kan spille ind med prægning af finansministerielle og økonomiske vinklinger på udvalgsarbejdet. Tjekudvalgets formand **Jørgen Søndergaard** har dog tidligere afvist, at han er påvirkelig for lobbyisme: "Sekretariatet vil blive selvstændigt under udvalgets ledelse. Embedsmændene er full time på opgaven, og de refererer alene til udvalget og ikke opad i ministeriet" (FORSKERforum 270/dec.)

Møder med en række relevante interessenter

Det er planen, at sekretariatet skal lave en del af analyserne selv og indhente ekstern bistand

til andre – og det oplyses, at der foreløbig er indgået to eksterne kontrakter (med Damvad og Teknologisk institut).

Udvalget har pt. planlagt en studietur til en række universiteter starten af februar, en række møder i februar og marts som forberedelse af den første rapport, der udkommer primo april. og nogle faglige workshops.

Udvalgsformand Søndergaard varslede, at der ville blive åbent om, hvilke "lobbyister", som udvalget kommunikerer med. Sekretariatet oplyser, at der foreløbig ikke er sendt noget i høring.

Udvalget har varslet, at man løbende fra primo 2014 vil afholde møder med "en række relevante interesseorganisationer", herunder bl.a. studenterorganisationer, arbejdsmarkedsorganisationer, Kommunernes Landsforening, Danske Regioner og andre relevante interessenter. Sekretariatet har dog ikke svaret på FORSKERforums forespørgsel, om udvalget/sekretariatet allerede har holdt møder med udvalgte interessenter.

Rektorkolle

- i aggressiv retorik f

Det er en ureel mistænkeliggørelse – mener Rektorkollegiet – når **uddannelsesminister Morten Østergaard** kræver, at der skal luges ud i uddannelser, fordi universitetsledelser har været motiveret af kassetænkning, når de har oprettet et mylder af nye uddannelser for at lokke de unge ind, så universiteterne kunne hæve taxameterpenge.

Kontroversen opstod i kølvandet på ministerens nytårsbudskab om, at der skal saneres i antallet af uddannelsesstilbud på universiteterne. Der er omkring 1500 forskellige uddannelser, og for mange valgmuligheder forvirrer både de unge og arbejdsgiverne. Og på universitetsområdet uddannes der tilmed – jf. Produktivitetskommissionens rapport – til arbejdsløshed, fordi universiteterne i årevis har "forsømt at fokusere på, om vi uddanner godt nok, og om de uddannelser, vi udbyder, er relevante for arbejdsgiverne", som ministeren udtrykte det med hentydning til, at nogle studier angiveligt uddanner til arbejdsløshed. Udtalelsen blev straks bakket op af arbejdsgiverne i Dansk Industri, som kræver reformer, så de unge groft sagt tvinges til en adfærdsendring bort fra humaniora og ind på tek-nat-studier (Berlingske 27.12.13).

Opgørelse: Begrænset vækst og kun på tek-nat

Men ministeren har ikke faktisk grundlag for at mistænkeliggøre universitetsledelserne for at oprette nye uddannelser som led i kassetænkning, siger Rektorkollegiet med henvisning til en opgørelse (hvis tal er bekræftet af Forskningsstyrelsen).

Væksten i antal uddannelser på universitetsområdet har nemlig været begrænset. Mens der var 335 uddannelser i 2007, har der kun været en tilvækst på 41 over de fem år 2007-2013 (plus 31 eksisterende uddannelser som imidlertid kom til via fusioner med ingeniør-området).

Og der er slet intet belæg for særlig mistænkeliggørelse på hum-området. Af dem er der nemlig kun oprettet 1 ekstra i perioden 2007-13. Derimod er der oprettet 20 nye teknikuddannelser og 10 nye på nat (samt 8 på samf og 2 på sund).

Ministeren har ikke set statistikken

Rektortalsmand Jens Oddershede konkluderer: "Der er altså ikke grundlag for at påstå,

Regiet: Uni'er mistænkeliggøres

fra uni-ministeren, som imidlertid afviser: 'Nej, jeg vil bare starte debat om vi uddanner godt nok og rigtigt'

at universiteterne spekulerer i kassetænkning og slet ikke på humaniora. Til gengæld viser tallene, at universiteterne har søgt at finde måder at tiltrække flere studerende til nat og teknik – hvilket i mange år har været et ønske fra både politikere og erhvervsliv. Hvad der derfor var ministerens motiv til at mistænkeliggøre os for kassetænkning, vil jeg ikke gætte på”.

Hvorfor henvisning til kassetænkning og forvirrende uddannelsesvalg; hvad er ministerens motiv?

Hertil svarer **universitetsminister Morten Østergaard**: ”Jeg har ikke set Rektorkollegiets oversigt, så den kan jeg ikke kommentere. Jeg udtalte mig med afsæt i Produktivitetskommissionens kritik af, at udbuddet af uddannelser var for stort og skævt. Og mit motiv var at starte en diskussion af, om vi uddanner godt nok og på de rigtige områder”.

Hvorfor den aggressive retorik?

”Jeg tog afsæt i Produktivitetskommissionens rapport – og jeg står ved, hvad jeg har sagt. Jeg er også fra mange sider mødt med det synspunkt, at taksametersystemet er en udfordring, for der kan ligge de forkerte tilskyndelser i det, fx når undervisere i en TV2-udsendelse fortæller, at der er studerende som består, selv om de ikke har kvaliteten til det – fordi universiteterne skal have taksamterpenge for dem”, forklarer ministeren.

Men hvorfor lægger M sig ud med sektoren – med noget som sektoren opfatter som aggressiv retorik og mistænkeliggørelse?

”Anmeldelser af min retorik overlader jeg til andre. Det er da rigtigt, at jeg gerne vil bidrage til debatten for at sætte fokus på problemer. Så jeg synes ikke, at ’kassetænkning’ er aggressiv retorik – det er en nøgtern konstatering. Jeg har da også bemærket, at rektortalsmanden i anden sammenhæng har udtalt, at ’universiteterne godt kan nedbringe antallet af uddannelser, skabe bredere indgange til systemet og fokusere kræfterne på områder med højere beskæftigelsesgrad’ – og det er bl.a., hvad jeg fokuserer på. Derfor forstår jeg ikke, at der svares tilbage med antydninger af, at jeg bruger skarp retorik”.

svarer ministeren. ”Dele af universitetsverdenen er altså en kultur, hvor der råbes ’mistænkeliggørelse’ hver gang, der er nogle, som kritiserer eller problematiserer, hvad der foregår i sektoren. De skal da være taknemmelige over, at der er nogle, som prøver at stille relevante spørgsmål til, hvad sektoren gør. Ellers risikerer vi jo en situation, hvor folk helt afskriver universiteternes rolle, når det handler om, hvad Danmark skal leve af fremover”.

Offentlighedsmassage?

Det er nærliggende at opfatte ministerens aggressive eller ikke-aggressive retorik som offentlighedsmassage, som skal åbne vejen for drastiske politiske reformer – legitimeret af bl.a. Produktivitetsudvalgets og Uddannelses-tjek-udvalgets anbefalinger?

”Nu har vi Produktivitetskommissionens rapport, og i løbet af 2014 kommer Kvalitetsudvalgets rapporter, som jeg har understreget IKKE skal være en syltekrukke. Der er igangsat en udredningsproces, hvor uddannelsesfeltet oplyses på basis af mange kilder, så der kan tages beslutninger på et oplyst grundlag. Og i den forstand er det da korrekt, at så er det os politikere, som skal tage beslutningerne”.

Produktivitetskommissionen blev mødt med syrlige kommentarer: *Skal samfundet, planlægningen og vi nu til at styres af regneark og økonomikalkuler, fx når der tales om beskæftigelsestaksamter og -kriterier? AC kalder kommissionens arbejde for Homo Oeconomicus-logik – idet den underliggende nyttedagsorden lyder, at uproduktiv dannelse og humaniora og kritik skal saneres bort. Er det Regeringens politik og Radikales politik?*

”Nej. Bemærk, at jeg straks lagde afstand til dele af Kommissionens forslag om brugerbetaling eller differentieret SU efter beskæftigelsesgrad, for en liter mælk koster altså det samme for alle studerende! Men jeg vil ikke generelt afvise Kommissionens rapport, for de har gjort, hvad de blev spurgt om, nemlig vurderet uddannelserne på nogle bestemte kriterier. Og så må det altså være muligt at tage en åben diskussion på den baggrund”, svarer ministeren.

Antallet af bacheloruddannelser fordelt på hovedområder, 2007-2013

	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Humaniora	140	144	141	138	139	136	139
Samfundsvidenskab	72	69	64	63	62	62	64
Sundhedsvidenskab	14	14	14	14	12	12	12
Naturvidenskab	60	60	60	60	57	55	50
Teknisk videnskab	90	91	87	78	75	73	70
Indfusede uddannelser (heraf 2 hum og 29 tek)	31	14	0	0	0	0	0
I alt	407	392	366	353	345	338	335

Kilde: Rektorkollegiet, notat 14. januar 2014

Se næste side om
Produktivitetskommissionen

Produktivitetskommissionen: Relevans og nytte og økonomi

Studerer skal i fremtiden stilles overfor "væsentligt stærkere" økonomiske tilskyndelser, så de vælger uddannelser med gode job- og lønmuligheder. Og universiteterne skal straffes for at have uproduktive uddannelser. Sådan lød anbefalingerne 17. dec. 2013, da formanden for Produktivitetskommissionen **Peter Birch Sørensen** fremlagde en delrapport med en skarp kritik af universitetssystemet. Derfor anbefales:

- Indfør et beskæftigelsestaksameter, så taksametre beregnes efter studiers evne til at få deres kandidater i job, så universiteter ikke længere bare belønnes for at optage mange studerende og lade dem bestå eksamener.
- Lavere SU til studerende på studier med højere arbejdsløshed, så de studerende tvinges til at tænke mere på beskæftigelsesudsigter.
- Brugerbetaling så de studerendes motivation skærpes.
- Afskaf overgangsretten fra bachelortrinet til kandidat, så de dårligste studerende kan sies fra.

Forslagene på universitetssområdet var præget af samme logik som kommissionens analyse af offentlig ledelse, løn, motivation samt af mega-storcentre, trafik og bompenge m.m.

Kritikere: Joakim von And-logik

Produktivitetskommissionens omkvæd i fem hidtidige rapporter lyder, at ressourcer ikke bruges økonomisk rationelt nok, og at der skal drastiske reformer til, hvis Danmark skal undgå at sakke yderligere bagud i det globale vækstkapløb. Af hensyn til fremtidig "velstand og velfærd" skal vores samfund indrettes efter nationaløkonomernes rationale – produktivitet.

Derfor taler Kommissionen varmt for mere privatisering (udlicitering) af offentlige opgaver. Og derfor skal der anvendes endnu mere mål- og resultatstyring samt målingskontrol i den offentlige sektor.

Nogle politikere og eksperter tog godt imod anbefalingerne, fordi de helt eller delvist legitimerer deres politiske interesser. Andre var mere skeptiske og spurgte, hvordan disse kommissionsøkonomer nu skulle diktere, hvordan vores samfund skal

indrettes? Nogle konstaterede, at det er Joakim von And-logik: "Tid er penge", som der står på skilte i hans pengetank (Politikens leder 12.01.14). Akademikerne kaldte analyserne for en Homo Economicus: Den særlige økonomilogik og menneskeforståelse, hvor individet handler ud fra en rationel, økonomisk egeninteresse.

Kritik: Uaktuel beskæftigelsesanalyse

Kritikerne noterede også syrligt, at Kommissionen er personligt udpegede og helt domineret af nationaløkonomer.

Nogle påpegede beskæftigelsestaksameterets problem, nemlig at det er umuligt – selv for nationaløkonomer – at forudse fremtidens arbejdsmarkedsbehov. **Akademikerne** (tidl. AC) undrede sig over, at Kommissionen udpegede humanioras beskæftigelsesproblemer som et særligt problem, almindens netop humanisterne har forbedret deres beskæftigelsesgrad, hvormod samfundsvidenskabelige kandidater – herunder økonomer – i disse år oplever en dramatisk stigende arbejdsløshed. Mener kommissionen, at det positive om humanisterne og det negative om samf' bare er "en mindre konjunkturkrusning på overfladen", som ikke skal forstyrre Kommissionens billede "på den lange bane", spurgte Akademikerne.

Kommissionen opererer med den undertese, at de teknisk-naturvidenskabelige fag er de "produktive", og henviser til, at selv om ingeniører har haft stor arbejdsløshed i perioder, så har de haft over gennemsnitlige indtægter i forhold til andre akademikere, hvilket beviser deres særlige konkurrenceevne. Men Akademikerne minder om, at en væsentlig forklaring på, at det gik ingeniørerne relativt bedre i 1990'erne, var statslige isbryder-tilskud, der satte mere end 700 ledige ingeniører i arbejde.

Lobbyister bakkede op

For de liberale lobbyister var forslagene en gave, som de straks bakkede op om. "Det er rigtig godt, at kommissionen anbefaler, at man skal overveje brugerbetaling på lange videregående uddannelser. Brugerbetaling på uddannelse vil betyde, at unge mennesker i større omfang vælger uddannelser, der

giver et godt job og en høj indtjening", sagde **cheføkonom Mads Lundby Hansen** fra den liberale tænketank Cepos.

Og også hos arbejdsgiverne i Dansk Industri var der fuld opbakning: "Vores uddannelsesindsats på de videregående uddannelser har på mange måder slået fejl, så vi uddanner stadig flere inden for områder, hvor der er dårlige jobperspektiver, og vi ikke har fokus nok på kvaliteten af uddannelserne", sagde **direktør Lars Goldschmidt** fra Dansk Industri.

Politikerne afventer

Uanset de kritiske indvendinger mod Kommissionens forslag, skal forslagene

(Foto: Screenshot)

17. dec. Peter Birch Sørensen fremlægger rapport ved pressemøde

signalværdi ikke underkendes. Kynikere konstaterer, at kommissioner og råd er nedsat for at komme med ubehagelige forslag, som politikerne ikke selv vil komme med, men som de kan bruge som legitimation i den efterfølgende proces: "Produktivitetskommissionen anbefaler ...".

Og i kommentarerne til Kommissionens forslag på universitetområdet var der heller ingen af de centrale beslutningstagere, som blankt afviste forslagene.

Universitetsminister Morten Østergaard (Rad.) ansløg en positiv modtagelse. Han er slet ikke fremmed for at bruge taxametersystemet til at belønne uddannelser, der

formår at få deres kandidater i arbejde. Og så henviste han til, at han netop har nedsat Uddannelsesstjek-udvalget ("Kvalitetsudvalget"), som netop skal gå i samme spor som Produktivitetsudvalget: "Nu får vi endnu engang understreget, at det nuværende system ikke understøtter kvalitetsudvikling. Produktivitetskommissionen dokumenterer min påstand om massive problemer med kvalitet og relevans. Spændende anbefalinger, men pænt nej tak til brugerbetaling".

Ministeren signalerede hermed, at Kommissionen legitimerer dele af ministerens politiske dagorden. Når hans Tjekudvalg i løbet af 2014 kommer med anbefalinger, vil

ministeren beslutte sig for, hvilke ændringer der skal indføres.

Venstres uddannelsesordfører Esben Lunde Larsen bakkede op om kommissionens liberale anbefalinger: "Vi er indstillede på at dimensionere uddannelserne efter det arbejdsmarked, der er efterfølgende. Det har været vanskeligt historisk, men vi kan ikke fortsætte ad den vej. Derfor må vi se på, hvor der skabes arbejdspladser".

j

Hvor meget pop sk

Man skal da lave personlig markedsføring, men for forskningens skyld – om det så skal være i et butiksvindue med undertøjsdukker

En forskers omgang med medier er en balancegang. Der er mange gode grunde til at stille op, når journalisterne ringer, men der kan også være en grænse, hvor man skal passe på sin troværdighed som forsker.

Sådan, kort fortalt, lyder de erfaringer, **adjunkt Gry Høngsmark Knudsen** har gjort sig i sin endnu unge forskerkarriere. Som adjunkt ved Institut for Marketing og Management på SDU – og som receptionsforsker – er hun ikke i tvivl om, at også forskere har behov for at markedsføre sig selv og deres forskning. Inden for de tørre videnskaber er offentlig interesse et af de parametre, der gør ny viden værdifuld.

”Der er en del fokus på anvendelsesorienteret forskning. Almindeligvis er det jo sådan noget, der resulterer i patenter og den slags. Men når man laver mere humanistisk orienteret forskning kan det være svært at retfærdiggøre sin forskning. Der er ikke det klare anvendelsesperspektiv. Til gengæld kan man pege på, at ens forskning har relevans for de debatter, der er i samfundet, som man kan være med til at nuancere,” siger Gry Høngsmark Knudsen.

Indspark i porno-debatten

Hun begår sig selv i et emne, som der måske ikke alle steder bliver talt lige højt om, men som alligevel må siges at være ganske dragende for folks interesse: porno.

Ganske vist er det porno i den milde ende. Det er den storsælgende erotiske roman *'Fifty Shades of Grey'*, som er genstand for hendes undersøgelse, der ikke desto mindre slår fast, at det er pornoen og ikke fortællingen, som de mange primært kvindelige læsere går efter.

Det budskab har været ganske flittigt spredt – med en hel del medvirken af SDU's egne informationskanaler – i danske medier op mod jul. Og i Gry Høngsmark Knudsens øjne ligger en væsentlig del af den forskningsmæssige værdiskabelse netop i at få formidlet konklusionerne bredt.

”Mit projekt kan ikke bruges af industrien, men det genererer en masse medieomtale og skaber nogle diskussioner, der er vigtige. Det hjælper til at kvalificere diskussionerne om, hvordan vi bliver påvirket af porno, og forstå dem”.

Til forsvar for populærkulturen

Hun vil gerne bruge sin forskning som bidrag til at gøre den offentlige porno-debat mindre fordømmende og mere nuanceret. For eksempel reagerede hun mod et indlæg i Politiken, hvor sexologen Joan Ørting advarede mod porno som ødelæggende for parforholdet. I sit modsvar på Videnskab.dk argumenterer Gry Høngsmark Knudsen for at mange kvinder bruger porno som stimulans for et godt sexliv, hvilket *'Fifty Shades of Grey'* er et eksempel på i den mildere ende af skalaen.

”Jeg synes, man har en forpligtelse som statsansat forsker til at bruge sin viden, for eksempel når der kommer sådan et indlæg fra Joan Ørting, der ellers bare får lov at stå uimodsagt. Der er mange måder at læse porno på, så det er ikke bare et spørgsmål om, at mænd bliver sølle af det, men at porno også kan bruges produktivt for eksempel i et parforhold.”

“Jeg har tænkt meget over, om jeg har lyst til at være hende 'pornoforskeren'. Det er jo ikke særligt dækkende ...
Gry Høngsmark Knudsen

Ringegagten af pornografi ser Gry Høngsmark Knudsen som udtryk for en generel kulturelitær skepsis over for de mere bredt-favnende kulturtilbud. Men vi behøver ikke være så nervøse, mener hun.

”Det er en kæmpe debat om, at populærkultur generelt er dårligt. Vi må ikke se for meget fjernsyn og så videre. Men hvis vi hele tiden har den der fordømmende tilgang til populærkultur, så ser vi os ikke som de aktive forbrugere, vi også er.”

Mannequindukker var tæt på grænsen

I forbindelse med omtalen af hendes *'Fifty Shades of Grey'*-projekt har hun dog selv måttet overveje grænsen for, hvor meget pop en forsker selv kan stille op til.

”Jeg har tænkt meget over, om jeg har lyst til at være hende 'pornoforskeren'. Det er jo ikke særligt dækkende, når det jeg forsker i er, hvordan forbrugere er aktive modtagere af forskellige budskaber – herunder porno. Så

det er vigtigt at overveje, hvordan man får det beskrevet. Og når man snakker med journalister, må man gøre sig klart, hvilke vinkler de vil have på historien, og om man vil være med på det,” siger hun.

Et konkret eksempel var, da hun skulle optræde i magasinet *'Ny Viden'*, som SDU udgiver. Fotografen mente, at der måtte en eller anden reference til det seksuelle ind over billedet, og ideen blev derfor, at Gry Høngsmark Knudsen skulle posere i et butiksvindue ved siden af mannequindukker med undertøj.

”Der havde jeg det lidt ... det blev måske lidt mere sexet, end man egentlig havde lyst til. De andre forskere, der optrådte i magasinet, var fotograferet på helt normal vis på universitetet. Jeg kan også godt se, at det kan blive kedeligt. Men der er også en fare for, at man ikke bliver taget seriøs som forsker, selvom man har nogle alvorlige pointer”.

Men hvis artiklen får flere læsere på grund af nogle anderledes billeder, bliver midlet så ikke helliget af målet?

”Ja, det er jo en vurdering i hver enkelt sag. Jeg synes billederne blev ok, og de skyggede ikke for budskabet”.

Medieoptræden giver payback

Gry Høngsmark Knudsens anbefaling er da også, at man som udgangspunkt skal sige ja til at deltage, når medierne henvender sig, og i det hele taget, når folk viser interesse for at høre, hvad man har at fortælle.

”For eksempel var jeg på et tidspunkt i TV2 Fyn og sige noget om sociale medier. Næste dag var der en fra Kirkens Korshær, der ringede og spurgte, om jeg ikke ville hjælpe dem med deres profil på sociale medier. Det var jo en særlig type organisation med en særlig problemstilling, og det gav mig nogle data, jeg senere kunne arbejde videre med i et projekt,” fortæller hun.

Nogle gange er medierne imidlertid meget lidt kritiske i deres valg af ekspertkilder, og her er det op til den enkelte forsker at sørge for, at man ikke bliver gjort til ekspert i noget, man reelt ikke ved noget særlig om.

Hun oplevede selv at blive halvvejs tvunget til at udtale sig i et indslag, der dybest set handlede om et emne, hun ikke forsker inden for:

Kal man stille op til

”Der var en sag på en skole om mobning gennem sociale medier, og TV 2 ville så have mig til at medvirke. Jeg ved noget om sociale medier, men jeg ved intet om mobning, så jeg prøvede i lang tid at få dem til at finde en forsker, der ved noget om mobning. Men de havde travlt, og de blev ved med at presse på, så til sidst gik jeg med til det på betingelse af, at jeg kun ville sige noget om sociale medier”.

Når journalister har vinklet deres historie

Under interviewet forsøgte TV 2-journalisten dog alligevel at få hende til at gå ud over sit eget kompetenceområde.

”De havde vinklet deres historie og ville rigtig gerne have mig til at sige, at eleverne var dumme, når de opførte sig sådan. Og det er svært at komme udenom, når de stiller det samme spørgsmål igen og igen. Jeg gav dem ellers nogle navne på andre forskere, de

kunne spørge. Men journalister har jo travlt; når de først har fundet en ekspert, vil de helst bare bruge vedkommende.”

Hun overvejede kraftigt at sige nej til at medvirke. Men hensynet til den forskningsmæssige markedsføring blev afgørende.

”Som sagt kan der være mange fordele ved at stille op. Man skal ikke undervurdere det, at man kan skrive i sin forskningsansøgning, at medierne har fokus på det her område. Øvelsen er at være kritisk over for, hvornår man udtaler sig, og hvornår man henviser til andre.”

Formidling skaber overblik

Et andet sted, Gry Høngsmark Knudsen har sagt ja til at stille op, er som blogskribent på Videnskab.dk. Og her er det ikke kun markedsføring, hun får ud af det. Den relativt kortfattede ikke-akademiske formidling

kan faktisk være en personlig hjælp til at danne sig overblik og se de røde tråde i ens forskning.

”Nogle gange hjælper det at skrive om et emne på en let tilgængelig måde uden at have alle referencerne med. Så man lige kan slå fast, hvad det er, man prøver at pege på. Jeg får simpelthen bedre overblik over, hvad jeg laver. Når man skriver kort, er man nødt til at være præcis om, hvad der er i fokus. Og det kan hjælpe ens tankeproces,” fortæller hun.

Tilbuddet om at blogge på Videnskab.dk kom, da hun var ph.d.-studerende, og hun forhandlede sig i den forbindelse frem til, at hun kunne afsætte et antal arbejdstimer til formidling på bloggen. Den ordning har hun dog ikke i sin adjunktstilling.

Mærker konkurrencen i uni-verdenen

I den akademiske verden er formidling noget, der splitter vandene. Traditionelt er formidling og det at stille op for pressen ikke noget, der giver meget kredit i alle forskningskredse. I værste fald kan det virke direkte ugleset, hvis en forsker for ofte er i medierne og udtaler sig om dette og hint. Omvendt har der fra oven – lovgivning, ministeriet og universitetsledelserne – været et stigende ønske om, at forskningen medvirker til at markedsføre sig selv over for befolkningen.

Gry Høngsmark Knudsen tror stadig, der findes en vis tendens til formidlings-skepsis i visse dele af forskningsverdenen. Men den bliver i disse år overtruffet af universiteternes ønske om at promovere sig selv gennem de ansatte forskere og deres resultater.

”Det bliver mere og mere vigtigt for universitet at profilere sig på deres forskere. Før har det måske været mere selvindlysende, at der skal afsættes penge til universiteter og forskere. Men i dag føles det som om, konkurrencen er blevet intensiveret. Men personligt synes jeg også, det er vigtigt, at statsfinansieret forskning kommer ud til folk, så det kan give ny inspiration og nye vinkler på debatten.”

Tak for interviewet. Må jeg kalde dig pornoforsker i artiklen?

”Nej. Jeg er receptionsforsker med fokus på marketing.”

Årets KU-underviser giver kemi-lektie

Og konfrontationstimer bruges så til at diskutere og teste, om stoffet er blevet forstået

”Gå hjem og se de her 5 små kemi-videor før næste undervisningstime”.

Ikke en klassisk lektie til universitetsstuderende. Men sådan lyder det ofte, når kemi-professor på KU Jan Halborg Jensen afslutter sine forelæsninger. Eller rettere: Det, som i gamle dage var forelæsninger. I dag bliver hans undervisningstimer nemlig brugt så lidt som muligt til at forelæse.

Og her kommer videoerne ind. I stedet for at forelæse om kemiske reaktioner og lov-mæssigheder i undervisningslokalet, har Jan. H. Jensen optaget en række små videoer, hvor han fortæller om emnet. Det er disse videoer, de studerende skal se som forberedelse – lektier i form af links til Youtube.

”De skal se videoerne i stedet for at læse. Det svarer til at læse fra side x til y i en lærebog, og så får de nogle spørgsmål, de skal svare på,” fortæller underviseren.

Videoforelæsningerne er et af de nyskabende pædagogiske tiltag, der skaffede ham prisen som årets underviser på KU – Årets Harald – der blev uddelt ved universitetets årsfest i november. Her blev han fremhævet for sin innovative tilgang, som bl.a. også indebærer brug af videosimulationer og net-baserede afstemninger i undervisningen.

Læg forelæsningen hjem til de studerende

Det kunne lyde som om, Jan H. Jensen er ramt af galopperende teknik-fascination. Men udgangspunktet var faktisk et helt andet. Han ville egentlig bare gerne have bedre tid i undervisningslektionerne.

”Jeg ville gerne prøve nogle nye ting i undervisningen, men der var ikke rigtig tid til det. Og måden at skabe den ekstra tid var at flytte forelæsningen ud af klasseværelset og over på de studerendes egne skuldre”.

Ideen – der bl.a. kendes som ’flipping the classroom’ – er så småt ved at sprede sig i undervisningsmiljøer, bl.a. gennem Youtube-videor, hvor undervisere fortæller om deres erfaringer. Princippet er, at man lægger indlæringen ud til de studerendes egen tid, og så bruger ’konfrontationstiden’ på at diskutere og teste, om stoffet er blevet forstået. Typisk ved at underviseren stiller spørgsmål, som de studerende stemmer om.

”Når underviser og studerende er sammen, er der tid til at diskutere med hinanden og med mig. Jeg stiller så små

forståelsesopgaver, og de studerende stemmer på det svar, de tror, er rigtigt. Hvis halvde-len har det rigtigt, får de en chance til at diskutere det med hinanden, og så stemmer vi igen. Og hvis de fleste har det forkert, fore-læser jeg måske ti minutter ekstra om det, før vi stemmer igen,” fortæller kemiprofessoren.

Afstemningerne er web-baserede, og de studerende stemmer ved hjælp af telefoner eller computere.

Lærebøger er for gammeldags

For Jan H. Jensen har den ene ændring ført den anden med sig. Dialogen og de mange små test af de studerendes forståelsniveau har givet ham langt større indsigt i, hvad han bør prioritere i sin undervisning.

”Når man laver afstemninger, får man en masse data om, hvad de er forvirrede om. På baggrund af den information har jeg lagt min undervisning om, prioriteret, hvad der er vigtigt, og valgt andre emner,” fortæller han.

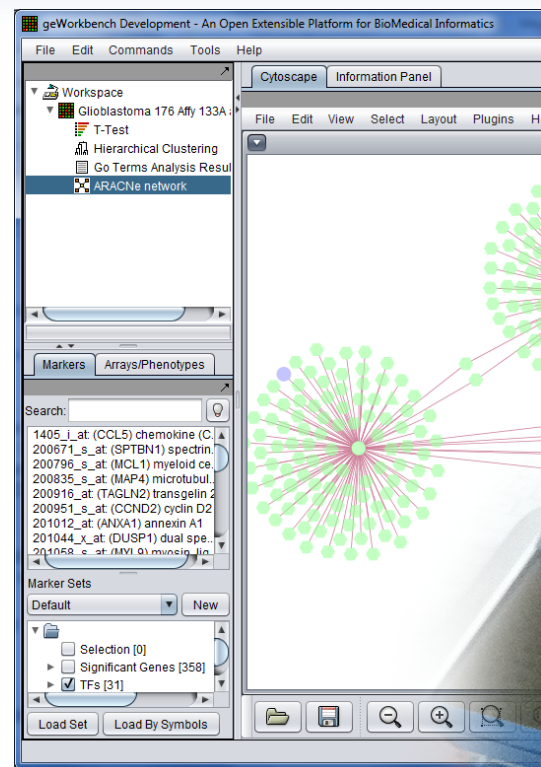
Og så er vi igen tilbage ved de små undervisningsvideor, han selv laver. Videoforelæsningerne giver nemlig mulighed for selv at tilrettelægge det stof, de studerende skal koncentreres om.

”Jeg var ikke helt tilfreds med lærebøgerne i forhold til emnevalg. Og i stedet for at skrive en lærebog er det nemmere at lave videoforelæsninger. Det tager selvfølgelig også lidt tid, men efterhånden går det ret hurtigt,” siger Jan H. Jensen om sine små videoer, der typisk er 5-10 minutter lange og primært består af powerpoint-illustrationer, som han speaker til.

Aktivering er vigtig

Et andet problem, han har med lærebøgerne, er, at de studerende tvinges til timevis af passiv læsning med få eller ingen opgaver, der stimulerer opfattelse og refleksion omkring stoffet.

”Problemet med lærebøger er, at de er alle sammen 800-1000 sider. Hver uge skal du igennem 60-70 sider, før du aktiveres. Det er ligesom, når man hører en forelæsning i to timer og så til sidst får et spørgsmål. Sådan fungerer folk ikke. Når man er inaktiv i 5-10 minutter, skal der ske noget. Man skal tage stilling til noget, slå noget op, gøre et eller andet. En god bog bør give dig et spørgsmål hver 20. side.”

Men lærer man lige så godt, når man passivt sidder og kigger på en video, som når man selv læser på stoffet?

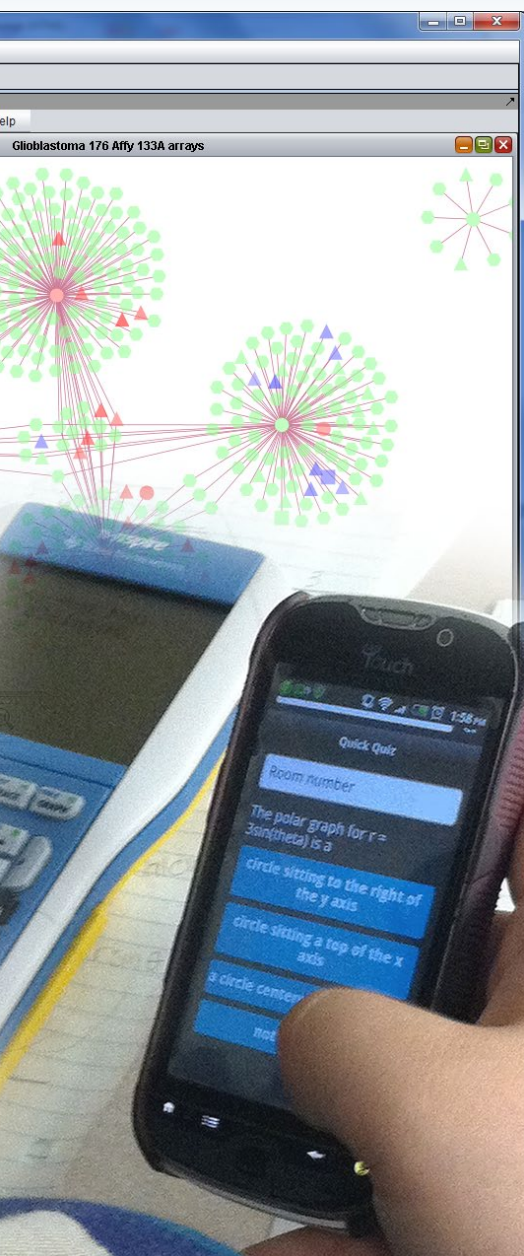
”Det er ikke passivt, for der er mindst et spørgsmål i hver video. De får at vide, at de skal stoppe videoen, tænke over spørgsmålet og så gå videre. Som udgangspunkt lærer man faktisk også mere ved at høre end ved at læse. Men her er der forskel på studerende, ligesom der er forskel på gode og dårlige bøger og gode og dårlige videoer,” forklarer Jan H. Jensen.

Han prøver selv at udbrede interessen for

Bliv multimedial i undervisningen

Tips til, hvordan du med relativt enkle midler kan integrere multimediale og interaktive værktøjer i undervisningen

denne 'classroom flipping' blandt kollegerne. Her møder han både nysgerrighed, men også skepsis over for afskaffelsen af de traditionelle forelæsninger.

"Mange tror ikke på, at man kan gå bort fra forelæsningen. De tror ikke, at de studerende så vil læse stoffet. Men som jeg siger: Hvorfor skulle de læse noget, du alligevel gennemgår? Jeg vil ikke sige, man aldrig skal forelæse. Men som modellen er nu, har man ikke meget kontakt med de studerende. Og det er spild af tid."

lah

Afstemninger

Til afstemninger under forelæsningen bruger Jan H. Jensen værktøjet Socrative (se www.socrative.com). Systemet fungerer ved, at læreren via sin profil opretter en afstemning på sitet og vælger et antal svarmuligheder – A, B, C osv. De studerende kan gå ind på sitet gennem deres browser eller en særlig Socrativ-app, de kan downloade til telefonen. Jan H. Jensen stiller typisk et spørgsmål, hvor han på powerpointen skriver de svarmuligheder, tilhørerne kan vælge imellem, og de stemmer så med det samme via telefoner eller computere. Socrativ genererer med det samme et svarresultat og en grafik, som Jan H. Jensen kan se på sin pc og evt. vise på projektoren.

Multiple choice-quiz

Studerende ved Jan H. Jensens kurser bliver ofte bedt om at gennemføre en multiple choice-quiz inden forelæsningen. Det gør han dels for at motivere de studerendes læsning af pensum, dels for at orientere sig om, hvilke områder der giver særlige udfordringer, som han med fordel kan gennemgå i forelæsningen. Til disse simple quizzer bruger han KU's eget system Absalon. De fleste universiteter har interne systemer med lignende muligheder.

Undervisningsvideoer

Undervisningsvideoer, som de studerende skal se hjemme som en del af deres forberedelse, laver Jan H. Jensen på simpel vis ved at videooptage et powerpoint-show, mens han kommenterer det mundtligt. Han bruger selv Mac-programmet Screenflow, der ganske enkelt optager det, der sker på skærmen, sammen med lyden fra en mikrofon eller headset. For Windows-brugere findes et tilsvarende program, der hedder Camtasia. Der findes også gratisprogrammer, men Jan H. Jensen bruger Screenflow bl.a. på grund af den redigeringsfunktion, der gør, at han nemt kan fjerne en sætning med talefejl og indtale en ny sætning.

Hvis undervisningsvideoen skal indeholde

animationer eller andre videoklips, sætter Jan H. Jensen dem enten ind i powerpointen, eller også afspiller han dem fra browseren eller et andet program på desktoppen.

Simulationer

Visuelle animationer, der viser, hvordan molekyler opfører sig, er noget, man kan lave i forskellige programmer udviklet til forskere inden for kemi-, fysik- og biovidenskab. Jan H. Jensen bruger især programmet Molecular Workbench, som er gratis. Molecular Workbench har en masse simulationer i sit bibliotek, man kan bruge eller justere til eget formål. Men man kan også selv skabe simulationerne fra grunden.

Et andet tilsvarende program, Jan H. Jensen bruger til at lave simulationer, hedder Molecule Calculator, og det har han selv udviklet sammen med sin forskergruppe. Hvor Workbench er særligt velegnet til at vise molekyler, der bevæger sig, er Calculator bedre til at konstruere statiske billeder af molekylers opbygning.

"Man kan forklare det med tavler og kridt, men når det er en dynamisk proces, er det langt lettere bare at vise en simulation. Det tager lidt tid at lære at bruge programmerne. Men når du har lært det, kan du lave en simulation på et par timer."

Hjemmeopgaver

Når de studerende skal lave hjemmeopgaver, bruger Jan H. Jensen værktøjet Peerwise (se <http://peerwise.cs.auckland.ac.nz/>). I princippet fungerer det ligesom eksempelvis Absalon, ved at brugerne kan vælge mellem forskellige svar, og et af dem så er korrekt. Men Peerwise har den særlige feature, at man efter at have svaret får adgang til et diskussionsforum, hvor man for eksempel kan knytte kommentarer til spørgsmålet – om det var nemt, svært, og hvad man eventuelt ikke forstod. På den måde får underviseren ikke blot et billede af, hvor mange der har problemer med stoffet, men også kommentarer, som man efterfølgende kan bruge til at indrette undervisningen efter.

Fra skrivebordsbureaukrat over ph.d. til p

Efter fem år med administration af misbrugsbehandling søgte Kristian Fahnø penge til et forskningsprojekt for at lære, hvad der eg

I flere år arbejdede Kristian Fahnø i Københavns Kommune med at bevilge behandlingstilbud til alkoholikere. Men først da han sagde sit job op og blev ph.d.-studerende på RUC, erfarede han, hvad det er for en behandling, alkoholikerne får.

”Min oplevelse er, at distancen mellem beslutningerne og der, tingene foregår, er ret stor. En oplevelse af, at vi tilrettelægger en behandling, vi ikke kender ret godt. Vi aner ikke, hvad der foregår.”

Sådan lyder efterrationaliseringen. Men mistanken havde Kristian Fahnø allerede, da han sad som ansat i kommunens socialforvaltning og visiterede ophold på døgnbehandlingsinstitutioner for alkoholikere.

Han blev især ’trigget’ af et paradoks i princippet for misbrugsbehandling: Behandling bygger på frivillighed. Men hvad sker der, når det begynder at knibe med frivilligheden?

”Der er nogle neoliberale strømninger hen imod, at socialpolitikken bliver mere fokuseret på at ændre individet, så det passer ind i samfundet. De skal helst gøre det frivilligt, men det indebærer, at vi tvinger dem til at være frivillige. Det indebærer, at vi udøver noget magt.”

“

Forskning er spændende. Sådan lyder den officielle version. Men et halvt år med observationer på en døgninstitution for primært ældre mænd med alkoholproblemer rummer en anden side: den kedelige.

Kristian Fahnø

Forvaltning langt væk fra mennesker

De overvejelser gav Kristian Fahnø ideen til det, der skulle komme til at blive hans ph.d.-projekt. Og den ide fik endnu mere næring af, at han samtidig var begyndt at køre sur i sit administrative akademikerjob i forvaltningen,

”Jeg syntes, det var fedt at læse og skrive speciale. Det havde jeg lyst til at gøre igen. Og så blev jeg lidt skubbet væk af absurditeterne i det offentlige system. Oplevelsen af at tingene kører i ring, og man arbejder med det samme igen og igen. Og så sad man så langt væk fra de mennesker, det handlede om. Så det jeg ville med at gøre noget for nogle udsatte mennesker fortabte sig i bureaukrati og forhandling.”

Han blev uddannet cand.scient.adm.

Hvem synes vi er kvalificerede til at få hjælp med deres alkoholproblemer? Det er et af de spørgsmål, Kristian Fahnø har undersøgt i sit forskningsprojekt.

på RUC. Allerede inden han dimmiterede, spurgte hans specialevejleder, om han var interesseret i at stå med på en forskningsansøgning. Dengang sagde han nej. Men vejen tilbage til folden var nem at finde. Og ydermere var han så heldig at få pengene som en personlig projektbevilling fra Det Frie Forskningsråd.

Hvilke mennesker vil vi hjælpe?

Projektet, som fik titlen ’Tørstige sjæle’, kom til at handle om mødet mellem system og individ på en døgnbehandlingsinstitution for alkoholmisbrugere:

”Drivkraften i projektet er mødet mellem normale og unormale. Dem, der bevæger sig på grænsen af samfundet – hvad gør vi for at hjælpe dem, hvornår griber vi ind? Hvad sker der, når vores forsøg på at ændre dem løber ind i en mur? Hvad er det for nogen mennesker, vi vil have, de skal være, og hvilken type liv skal de leve?” spørger Kristian Fahnø retorisk.

I 6 måneder blev han en del af hverdagen på en døgninstitution, hvor alkoholikere i længere perioder flyttede ind for at få hjælp til at få styr på alkoholen, men også – som Fahnø konstaterede – på sig selv ud fra nogle normalitetsbegreber, som systemet

definerer, og som ikke handler om forbrug af alkohol.

Det kommer blandt andet til udtryk i, hvem systemet ser potentiale i at hjælpe. Både ud fra et spørgsmål om, hvem man giver adgang til hjælp, og på typen af hjælp: ”Personerne på institutionen var delt op. Nogle kom i en terapigruppe, hvor det handlede om at finde sig selv og komme tilbage til livet. For den anden gruppe var behandlingen ikke fremadskuende. For dem handlede det bare om at skabe noget livskvalitet i den situation, de var i.”

Motiverede mennesker taler om sig selv

Han kender selv til sorteringer fra dengang, han selv var med til at udvælge, hvem der kunne få plads på døgninstitutionerne. Her hedder det officielle udvælgelseskriterium ’motivation’.

”De mest nedslidte bevæger sig rundt i herbergs-systemet uden at komme i betragtning til sådan en behandling. For til alkoholbehandling skal man vise sig motiveret. Hvis man lever et for kaotisk liv, går det ikke,” fortæller han.

På samme måde havde behandlingshjemmet også sine måder at udvælge, hvem man satser på: ”Jeg har lidt svært ved at vise, at det

Praksis påvirker

entlig foregik ude i virkeligheden.

er sådan, men det virker som om, gruppen, vi prøver at gøre noget ved, er dem, der kan reflektere over deres handlinger og bruge samme sprog som os andre. Mange af de metoder, man har tiltro til i socialt arbejde, handler om, at man skal snakke om sig selv. Det er lige som om, det er middelklassens tilgang til behandling. Og det virker godt for nogle grupper, men måske ikke så godt for andre,” forklarer Kristian Fahnøe.

Kedelig forskning

Forskning er spændende. Sådan lyder den officielle version. Men et halvt år med observationer på en døgninstitution for primært ældre mænd med alkoholproblemer rummer en anden side: den kedelige.

”Dagen er skemalagt. Der er morgenkaffe, så er der nogle aktiviteter, så er der kaffepause ... dem er der mange af. Efter frokost er der ’fri leg’, hvilket for mange består i, at de går op og får sig en lur. Den periode kan være forholdsvis langtrukken. Man sidder i en dagligstue og ser på møbler, der er tomme, og støver rundt på institutionen for at finde nogle, man kan snakke med. Det kan sgu godt være lidt tungt.”

Men pludselig sker der ting, der rykker. Der bliver sagt ting, der opstår diskussioner, eller endnu bedre: konflikter. En af de dage, hvor Kristian Fahnøe kunne gå fra arbejde med et stort smil på læben, var da beboerne gjorde oprør.

Konflikt: Misbrugere gjorde oprør over mælk

Beboerne gjorde oprør over deres mælk:

”Alle sad til morgenmøde, hvor en af beboerne konstaterer, at der pludselig ikke længere er letmælk og sødmælk til maden. Så siger en medarbejder, at der fremover kun vil være skummet- og minimælk. Nogle beboere bliver virkelig rasende og siger: Hvad fanden bilder I jer ind? Kan folk ikke få den glæde at vælge deres mælk? Og svaret er: Nej, for når I er her, er det vores ansvar, at I har det godt, og Sundhedsstyrelsens anbefaling er, at det skal være fedtfattig mælk,” fortæller han.

Diskussionen udgjorde et stort øjeblik i projekt ’De tørstige sjæle’.

”Jeg sidder bare og tænker: Hold kæft, hvor er det fedt. For det er diskussionen om, hvad det gode liv er, og hvad skal vi tage hensyn til. Det bliver også lidt absurd – der sidder de der med deres ølmaver, og så skal de diskutere fedtfattig mælk. Som en beboer

konstaterer: Som om der ikke er værre sundhedsproblemer.”

Konklusion: Systemets krav om normalitet

Mælke-eksemplet viser ifølge Fahnøe, hvordan samfundets behandlingstilbud bliver betinget af, at klienterne lader sig omfatte af et normsæt, der for eksempel også indebærer almene kost- og sundhedsforestillinger.

”Folk lader sig indskrive i behandlingen af alkohol, men at vi begynder at behandle dem for alt muligt andet – de skal drikke fedtfattig mælk, og nogle af dem skal i øvrigt også barberes, klippes og have pænt tøj på. Pludselig bliver det hele livet, der skal pilles ved.”

Med ph.d.-projektet fik Fahnøe overblik og helt ny indsigt omkring den socialindsats,

han før sad og tilrettelagde fra sit skrivebord i forvaltningen.

En del af de rejste spørgsmål hører dog hjemme på det politisk-administrative plan:

”Hvis man i forvaltningen vidste mere om, hvad de egentlig laver på institutionerne, kunne man godt stille nogle krav – for eksempel at der ikke skal være fokus på andet end alkoholbehandlingen. Men det, jeg overordnet prøver at problematisere er, at socialpolitik i dag handler om at få folk til at passe ind i det system, der allerede er. Den ide er ikke noget, man lige kan lave om på. Det er ideen om hvordan man indretter samfundet – om man skal ændre samfundet eller individet.”

lah

Praktisk gennemslagskraft på Professionshøjskole

Kristian Fahnøe skifter universitetet ud med professionshøjskolen Metropol

Efter af have afsluttet sit ph.d.-projekt på RUC, har Kristian Fahnøe søgt og fået en adjunkt-stilling på professionshøjskolen Metropol. Samtidig har han fået midler til endnu et forskningsprojekt, som han skal lave i samarbejde med to RUC-forskere.

Mange forskere vil måske betragte det som et karrieremæssigt tilbageskridt at blive ansat på en professionshøjskole frem for på et universitet. Men sådan ser Kristian Fahnøe det ikke. Han er glad for skiftet. Som underviser på socialrådgiver-uddannelsen kommer hans forskning nemlig til endnu større nytte, end den ville have gjort det i universitetsundervisning, vurderer han.

”At undervise på Metropol er i virkeligheden en mulighed for at gøre noget ved den praksis, jeg gerne vil gøre noget med, fordi de folk, der arbejder med det, uddannes her. Godt nok er der mange ting, de lærer på de tre år, men jeg har mulighed for at sætte nogle dagsordener i deres hoveder,” forklarer Fahnøe.

Spredehagl på universitetet

Selvom Metropol mangler universiteternes forskningsmæssige miljø, ser han nogle klare

fordele i den praksisorienterede faglighed, som sjældent findes på universitetsstudierne.

”Jeg ville godt have lavet forskningsprojektet på RUC, men jeg ville faktisk hellere undervise på Metropol, fordi de studerende står ude i praksis, og ved hvad de skal lave. Står man på RUC i en forsamling der læser offentlig forvaltning, så ved de sgu ikke, hvad de skal bagefter. Det bliver mere spredehagl, og det gør, at studiet kommer meget til at kredse om sig selv – det at studere og læse tekster.”

Med midlerne til forskningsprojektet er planen dog, at han skal frikøbes fra en del af undervisningen på Metropol. Og det er han omvendt glad for: ”Metropol handler om undervisning, så kan fordybelsen let forsvinde, hvis man kun underviser. Derfor passer det mig rigtig fint, at jeg har det andet ved siden af.”

Fahnøes nye projekt er som det foregående et observationsstudie omkring socialt arbejde. Denne gang skal han følge gadeplansarbejde omkring hjemløse.

Lederkastens styrings

Den norske sprogrøgter MORTEN STRØKSNES mener, at moderne ledelse

Ordlister med nyord

I satirisk norsk ordbog har KLYVE & SEVERUD udpeget og kommenteret nogle af ledelseskastens nyord, især fra sundheds- og uddannelsessektoren. De har angiveligt identificeret ledelsessprog og fundet ord ”i klapjagten på sproglige tågefyrster og bureaukratiske tidsrøvere, hvor ordlisten og –forklaringer er tænkt som modgift mod sproglig forgiftning. Og til mulig lindring for de, der føler sig invaderet og forført af honnørbegreber og fremmedord”.

Her er udvalgte eksempler:

Agenda: Opblæst udtryk for folk, som mener, at *dagsorden* er for umoderne.

Udbud: Honnørdord for fordyrende bureaukratisering.

Konkurrenceudsættelse: Drivkraft som skal få slumrende energier til at vågne i langsomme ineffektive og uproduktive fagmiljøer.

Kundskab: Tidligere ord, som blev erstattet af honnørdord som *kundskabsløft*. Nu hedder det så *kompetence*, et begreb, som er brugt i alle slags sammenhænge. Siden glider det over i *færdigheder*, som i al folkelig og fornuftig sprogbrug – bortset fra i partipolitiske debatter – er noget andet end kundskab. Kundskabsløftet var altså et færdighedsløft.

Benchmarking: Når man med enkle midler som smarte rubrikker, kvasifaglige begreber som *”årsmeldingsmål”* og *”værdipraksis-kortlægning”* – suppleret med rå grafisk pynt, gerne i farver – kan få indholdstomt småsnak transformeret til uangribelig videnskabelighed og verbal handlekraft.

Opdragsgiver – udfører: En organisatorisk skelnen mellem de, som definerer behov, og de, som skal producere tjenstydelsen. (Konkurrencen bag, som egentlig var ment til at øge kvaliteten, blev i stedet en skræddersyet model for mere bureaukrati, fordyrende løsninger og svækket politikerindflydelse).

Cost/benefit: Et af få låneord fra erhvervslevet, som dog endnu ikke er indført som kvalitetssikring for ny-bureaukratiserende tiltag i den offentlige sektor.

Dialogmøde: Udbredt skinaktivitet i både forvaltninger, sundhedssektor og skoler. En højere udviklet form: *”Ansvarsdialog i forventningsbaseret ansvarsstyring”* (fra norsk kommuneforvaltning).

Effektiviseringsgevinst: Synonymer: *omsorg med stopur, klemme mere ud af tuben, større udbytte til ejerne, Samlebåndsproduktion. Nedbemanding. Udbrændthed.* (Mainstream politikerudtryk og hyppigt brugt i valgkampe. Det handler som regel om at

New public management er et system, som siden 1980'erne har været brugt til at modernisere den offentlige sektor. Ifølge fortalerne for New Public Management vil den større markedsorientering i den offentlige sektor føre til en mere omkostningseffektiv forvaltning uden væsentlige negative konsekvenser for andre af forvaltningens mål og overvejelser (Wikipedia).

Sådan lyder en standardfremstilling af NPM, som kan fremstilles som en slags kæmpeblæksprutte, der har sine fangarme ude i den offentlige sektor. Gennem konkurrenceudsættelse, internfakturering, stykprisfinansiering, fiktiv målopnåelse og lignende principper skulle det offentlige blive mere dynamisk og lønsomt. NPM har utvivlsomt ændret Norge, men de negative bieffekter er ofte katastrofale, når det handler om, hvordan den offentlige sektor er organiseret, hvad vi tænker og føler om det offentlige og fællesskabet – og om det norske sprog. Denne bog er et bevis på dette.

I mødet med offentlige og etater er vi ikke kunder, men borgere i et fællesskab. Biblioteks- eller sygehuschefer er ikke koncerndere, men offentlige tjenestemænd. I hvert fald var det sådan i min barndom og ungdom. At arbejde for det offentlige krævede en vis loyalitet, og man måtte følge en indarbejdet bureaukratisk etik.

Offentlige institutioner anses derimod i

spare penge eller om omfordeling af overskud til dem, som har mest i forvejen).

Ændringsledelse: Når ændringer ser ud til at være et mål i sig selv, fordi man ikke vil blive hægtet af udviklingen. Knyttes ofte sammen med klicheer som *målfokus, virksomhedsfokus og forandringsorientering*. Synonymer med *præstationsledelse, forandringsledelse, kommunikativ ledelse, brugerstyret ledelse, kvalitetsdrevet ledelse* osv.

Enkeltindivid: Fyldord, som står i modsætning til dobbeltindivid, som må være en sygdomstilstand eller en kløvet personlighed.

Fleksibel: Noget som kan justeres efter forhåndenværende behov. Synonymer: *Blød, bøjelig, svag, elastisk*. Modstykke: *Regid eller stivnakket*. Fleksible stillinger erstatter faste stillinger. Udtrykket bruges som redskab til at indføre tilpasningsdygtige ansatte, fleksible lønninger, færre reguleringer i ansættelseskontrakter. Kan også bruges i omstillingsprocesser, hvor *fleksible bemandingsløsninger*

dag som bedrifter, der skal styres efter samme model som private firmaer. Lederne tænker ikke på sig selv som folkets tjenere. Staten er blevet en vigeplads for visionære karrierister, der ser sig selv som unikke lederbegavelser. De arbejder inden for det, som fortjener betegnelsen ”det offentlige erhvervsliv”. De har visioner og taler et sprog, som indtil for nylig var ukendt.

Denne nye offentlige lederkaste har udviklet en stærk indre solidaritet. De taler sproget NPM, som i teorien drejer sig om rationel målstyring, resultatorientering og øget effektivitet. I praksis bliver resultatet let mere bureaukrati, ansvarsfralæggelse, hemmeligholdelse, fordyrelse og forkrøblede ideer om fortjeneste og lønsomhed inden for statens virksomheder. Omdømme, kommunikationsstrategier og jonglering med tal bliver vigtigere end at udføre godt arbejde i virkelighedens verden.

Gennem manipulation via sproget ophøjes ledere til personer med mystiske egenskaber. Disse egenskaber er ikke knyttet til viden om virksomheden, men til ledelsesfilosofi, som lederne har lært på kurser. NPM er i høj grad et sprogligt fænomen. Det handler tilsyneladende om at informere, men virkningen er ofte at desinformere. Virkeligheden pyntes på eller dækkes til gennem markedsføring, reklame og tomme floskler. Det offentlige sprog er i færd med at bryde forbindelsen til

er et forskønnende udtryk for ansættelse af vikarer i stedet for fast personale.

Fokusområde: Et udtryk som er blevet et udbrændt og indholdstomt ord. Det er noget, som alle bare må have.

Forskningsbaseret: Tvivlsom underbygning af dristige påstande, hyppigt brugt i reklame og i politisk debat.

Fritstilling: Når folk fyres på en langsom og pinefuld måde, og realiteterne skal sprogligt forskønnes.

Globalisering: Betegnelse for en ny økonomisk verdens-orden, hvor multinationale selskaber får adgang til at tjene penge på det offentlige og føre overskuddet ud af landet uden kontrol eller begrænsninger. Begrebet har erstattet udtrykket *modernisering* (jf. Bourdieu)

Handlingsrum: Positivt betyder det, at der er højt til loftet. Negativt derimod et rum uden rettigheder for de ansatte eller personer, der ikke har penge. (Graden af handlingsrum

redskab: NPM-sproget

s nysprog er del af en styringsteknologi. Uddrag af forord til norsk ordbog

realiteten.

Når offentlige institutioner tror, at de er private bedrifter, som skal betjene os serielt, som enkeltindivider og kunder, sker der mystiske, ja til og med skumle ting. Udgangspunktet for denne bog er et godt eksempel. Det er en slags ordbog, som skal vejlede folk igennem det helbredsskadelige og nedbrydende offentlige sprog, der oprinder fra NPM. ...

For at opnå de ønskede resultater på papiret manipuleres data – og offentligheden – systematisk og bevidst. Ledelseskasten bruger deres kreativitet på at skabe et glansbillede af bedriftens ”afkast” og ”produktivitet”. Det gælder om at undgå det, de kalder ”negative succesfaktorer” – tidligere kendt som sandheden. De offentlige ledelsesslag producerer derfor en endeløs mængde af ”strategier” og evalueringer.

Den norske ”kvalitetsreform” på universiteterne handler ikke om kvalitet, men om indtjening og studenters gennemstrømning. Succes måles nu på, hvor hurtigt man kan slippe af med studenterne, ikke på, hvad de kan, når de går ud til slut. Universiteterne producerer ikke forskning og undervisning på højeste niveau; de producerer studiepoint (dansk: studietrinstilvækster) gennem hurtig gennemstrømning.

Fordi universiteterne må foregive, at de konkurrerer om studenterne, bruger de over

500 mio. no. kr. eller 600 årsværk på reklame. Den lille andel ansatte, som endnu bedriver forskning, bruger store dele af deres tid på at skrive forskningsansøgninger til offentlige fonde og opdragsgivere. Oslos universitet har således haft en eksplosiv øgning af akademisk forvaltningspersonale. ...

Der er ikke bare enkelte eksemplarer af den nye type offentlige ledere. Der findes tusinder af dem. Fællestrækkene ved dem er: De har overtaget ansvaret fra politikerne. De har meget højere løn end statsministeren. De har sjældent eller aldrig nogen uddannelse eller fagkundskab om den institution, de leder, men de har mange ledelseskurser, som skinner langt væk af akademisk middelmådighed.

Det er statens nye konger. Det, som engang var staten, er nu bare et konglomerat af ensartede foretagender. En gang var staten og den private sektor hver sin klode. Så begyndte det offentlige at rette ind efter erhvervslivets driftsformer. Nu fremstår de som tvillinger.

Hvordan kunne dette ske?

I 2012 begyndte de norske aviser at skrive lange artikler om ideologien, som har erobret det offentlige, altså NPM. Der var debatter i de sociale medier. Politikerne begyndte at få spørgsmål. De kunne ikke svare for sig, for NPM synes at være ramlet ned fra himlen, og ingen ville vedkende sig deres ansvar, mens vi venter.

er sandsynligvis proportional med pengemængden hos den, som aktøren råder over, og der er betydeligt lavere til loftet, når institutioner er underlagt internationale licitationsregimer og handelsaftaler.)

HR-afdeling: Nyord for personaleafdeling. Når personalepolitikken ikke er vigtig kan den effektivt gemmes bort i en aglicisme: *Human Resources*.

Humankapital: Mennesker, slet og ret. Eller rettere: Bare nogle udvalgte dele af det menneskelige, nemlig de dimensioner ved menneskelig aktivitet, som lader sig beskrive i kroner og øre. Mennesket betraget som middel for noget andet, nemlig for at have potentiale for at omsættes i penge.

Implementering: Når fx organisationer – dvs. praktikerne – skal indordne sig synkront i en bestemt rækkefølge til nye metoder og programmer.

Indfasning: Opblæst udtryk som sandsynligvis ikke betyder andet end starten på

noget, som snarest muligt bør udfases.

Kompetence: Det nationen skal konkurrere på i fremtiden. Udtrykket trives i mange sammensætninger fx *basis-, beslutnings-, bestiller-, entreprenørskabs-, handlings-, omstillings-, samordnings-, samtykke-, eksekutiv-, vedtagelses-kompetence*.

Koncept: Af latin *consipere* som betyder sammenfatte eller begribe. Et modeord som kan få enhver til at miste besindelsen, jf. udtrykket at gå fra koncepterne.

Omkostningseffektiv: Fordyrende ændring. (Hyppigt brugt i nyliberal styringsideologi, hvor det er tom snak for øget privatisering. Omkostningseffektiv betegner, at mål skal nås ved lavest mulige udgifter, mindst bemanning og mere arbejde til dem, der bliver tilbage).

Kundskabsbaseret: Et udtryk reserveret for folk med formelle titler, og som arbejder mere med hovedet end med praksis.

Kvalitetsstyring: Erstatning for det

gammeldags ord *kvalitetssikring* for at understrege, at her skal intet sikres, andet end styring og ledelse i sig selv. (I kølvandet på udtrykket udfolder sig et kvalitetsløst kvalitetsudviklings-sprog).

Læring: Honnørord som delvis står alene, delvis indgår som populær og moderne forstavelse på en række nye sammenhænge. Stadig højere på listen over de mest populære skolepolitiske udtryk, hvor det erstatter overflødige begreber som *undervisning, kundskab og dannelse*.

Udfordringer: Nysprog for *problemer*.

Omdisponere: Nyverb for *nedskæring* eller *nedsparring* med et rigt register af synonymmer, fx *ressourceallokering, strukturændring, modernisering, nedbemanding, opsigelse, omorganisering, outsourcing* m.m.

Proaktiv: Latinsk for fremovervirkende. Hyppigt brugt i jobopslag sammen med betegnelserne *resultatorienteret og fokuseret*. Det skal signalere *initiativ, handlekraft og fremsyn*. I dag er det ikke nok at være aktiv.

Rammefinansiering: Begreb som dækker over nedskæringer og umuliggør konkretisering af konsekvenser.

Reform: Formå på ny, ofte med mislykket resultat eller skadeligt udfald, jf. *deform*. Særligt brugt inden for sundhedssektoren eller uddannelse.

Resultatorientering: Alle ledes hovedtema, uden at begrebet *resultat* nogensinde defineres eller konkretiseres. Betyder ofte at bundlinien ikke er rød. (Det er også et plusord, som stilles op foran ethvert politisk initiativ eller bruges om rosede karakteristika af magtpersoner. Men er i dag så indholdstomt, at det bør diskvalificere enhver ansøger, som prøver at smiske sig til en lederstilling).

Styringsdialog: Ofte anvendt selvmodsigende begreb, hyppigt brugt i offentlig ledelse.

Teambuilding: Råt og ungdommeligt engelsk ord for kostbare kursustilbud til erhvervslivet, oftest drevet af forandringsvillige amatører uden speciel livserfaring eller erhvervsuddannelse.

Udbrændthed: Absurd, kvasifaglig betegnelse for arbejdstagere, som er glade for deres fag og for mennesker.

KILDE: **Klyve & Severud:** Ordbok for underklassen (Norge. SPARTACUS 2013)

Er forskere verdens mest ubehøvlede

Nej, for konventioner har et formål og sætter grænser. Og tonen er langt værre på andre samfundsområder, svarer filosofiprofessor E

Det siges ofte, at vi forskere har svært ved at holde kammertonen. En professor kaldte os således for "verdens mest ubehøvlede folkefærd" (THE, 07.11.13). Men er det nu også rigtigt?

ESSAY

Professoren fremførte absolut en række mindeværdige eksempler på grovheder og grusomhed: nedsættende bemærkninger om ikke-akademikere og kolleger længere nede af rangstigen; en anmelder, der omtaler en bog som "en sjusket og dilettantisk katastrofe"; tilhørere ved en forelæsning, der demonstrativt sidder og læser avis i stedet for at høre efter; og Camille Paglia, humaniora-professor fra Philadelphia, der betegner en kollega som "the Pollyanna of poppycock" – en lalleglad mester i sludder og vrøvl. Men før vi begynder at drage vidtrækkende konklusioner af sådanne eksempler, bør vi stille os selv et par grundlæggende spørgsmål:

Demonstrativ foragt

Sprogprofessor Deborah Cameron var engang inviteret til Berlin af nogle unge feministiske universitetskvinder:

"Jeg blev glædeligt overrasket, da seniorakademikere fra instituttet – ældre mandlige professorer – troppede op. Men efter, at jeg var introduceret, åbnende de alle deres medbragte aviser og læste dem demonstrativt under hele forelæsningen.

Jeg ved ikke om denne grusomhed var rettet mod deres unge kvindelige kolleger – de havde jo inviteret en udlænding i stedet for at lade dem tale – eller for at vise deres foragt overfor feminisme. Måske begge dele. Men uanset hvad, så spildte de over en time på denne gestus ..."

Hvad skal der til, før vi opfatter andres adfærd som uforskammet? Hvilket formål har en sådan adfærd? Og hvor hyppig er den egentlig?

For at en adfærd kan betegnes som uforskammet, skal der være tale om, at en eller anden generelt accepteret social norm eller konvention overtrædes. Ikke alt, hvad folk måtte synes er kritisabelt ved den måde, forskere kan opføre sig på, kan betragtes som eksempler herpå. Hånlige eller nedsættende bemærkninger, der fremføres helt uden forventning om, at det kommer den omtalte person for øre, bør ikke almindeligvis betragtes som uforskammede, eftersom de normalt ikke overtræder nogen konvention. Det beviser ikke, at forskere opfører sig dårligt over for hinanden, men højst, at man kan være arrogant og høvisk – og det er en anden om end nært beslægtet problematik.

At fremføre kritik er heller ikke uforskammet. Den, der kommenterer på et konferenceoplæg og siger, "Jeg har to indvendinger imod dit argument, nemlig at dit kernebegreb er dårligt defineret, og at din hovedpræmis er ugyldig", gør sig ikke skyldig i uforskammet, da der heller ikke her er nogen norm, der bliver overtrådt. I anden sammenhæng kunne det derimod sagtens opfattes som groft, f.eks. hvis det var sådan, at et barn reagerede over for en forælder i en Konfutsekultur. Men normerne i den akademiske kultur ikke blot tillader, men ligefrem opfordrer til direkte kritik som en metode til at eliminere det videnskabeligt ugyldige.

Imidlertid findes der blandt akademikere sædvanligvis en klar forventning om, at udvekslinger sker inden for den høflige konventions rammer. Det er helt i orden at påpege, at en bog ikke har taget højde for den nyeste forskning, også selv om det kan være smertefuldt for forfatteren at få det at vide; til gengæld er det indlysende uforskammet at kalde forfatteren for "snotdum". Men selv i dette tilfælde er konteksten afgørende. Man kan ikke sige til en paneldeletager, at det, vedkommende lige har sagt, er "bullshit". Men det kan jeg udmærket sige til en god ven og kollega uden at være grov, hvis ellers vores

forhold og samtalekonventioner tillader det.

Uforskammet er jo et negativt begreb, og hvis man som tilhænger af høflighed i alle sammenhænge betegner en andens opførsel som uhøflig, er det lig med en fordømmelse. Men samme slags adfærd kan tjene forskellige formål og endda være helt på sin plads. Hvis jeg f.eks. demonstrativt undlader at høre efter under en forelæsning, kan det være et udsagn i sig selv: Det udtrykker manglende respekt for den talende eller vedkommendes synspunkter eller det, han eller hun står for. Hvis pointen med denne adfærd er at udvise manglende respekt for kvindelige forskere eller feministiske ideer, er det foragteligt. Men hvis tanken er at protestere imod f.eks. den talendes indblanding i krigsforbrydelser, kan det givetvis retfærdiggøres.

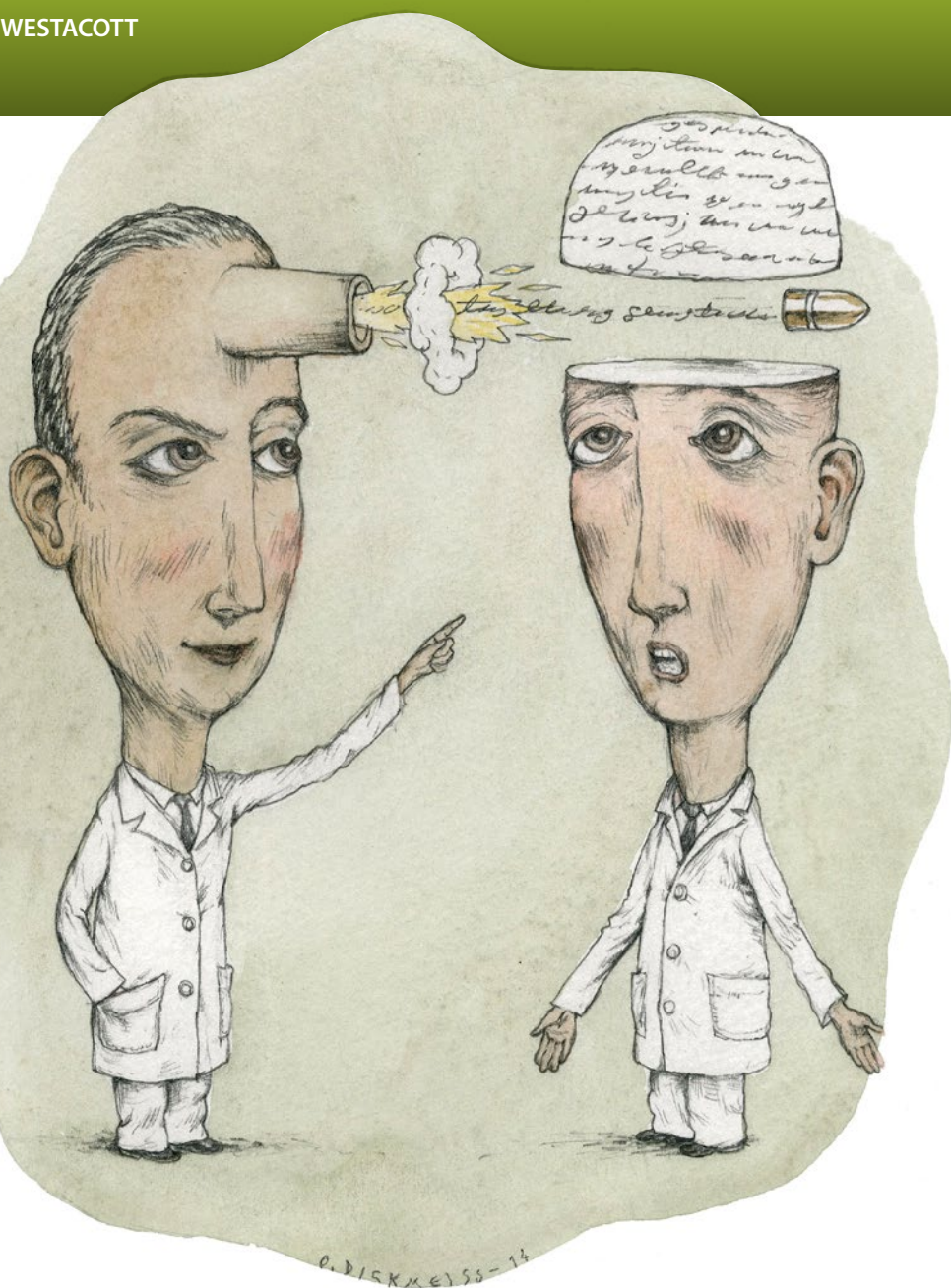
Når akademiske superstjerner som Camille Paglia smider boksehandskerne, er det et godt stykke hen ad vejen sandsynligvis med det formål at være underholdende. Nogle vil måske begræde, at man benytter sig af personlige fornærmelser i en akademisk debat, da den slags almindeligvis opfattes som noget, der undergraver ideen om fri og objektiv intellektuel diskussion. Andre derimod betragter det måske snarere som en tiltrængt tilførsel af lidenskab og personlighed i en ellers abstrakt og kedelig debat. Så længe det er sværvægterne, der står og tærsker løs på hinanden, kan vi andre passende lade os fornøje af forestillingen på samme måde, som hvis der var tale om en virkelig boksekamp. Men det er noget helt andet, hvis det er en stor kanon, der står og tværer en studerende ud, eller en kollega, der befinder sig længere nede af rangordenen. Så ligner det mobning.

Uanset vores ry i øvrigt, gør vi forskere os næppe mere skyldige i uforskammet opførsel end alle mulige andre på alverdens arbejdspladser. Jeg har på fornemmelsen, at det står langt værre til i sport, politik, finans, militæret og i underholdningsindustrien. Folk husker de fornærmelser, de ser eller hører om i akademiske sammenhænge, netop fordi det sker så sjældent. På samme måde som vi bider mærke i de fly, der falder

e folkefærd?

EMRY WESTACOTT

What a bitch ...

Hum-professor Camille Paglia kommer fra en støjende italiensk immigrantfamilie, hvor man ikke bruger kræfter på at "gå som på æg i et begravelsesstemt hjem", og når hun forklarer, hvordan hun omgås de formelt pæne konventioner i den akademiske verden, svarer hun:

"Jeg spørger mig selv: Skulle jeg prøve at opføre mig som en pæn dame? Næh. Disse personer – både venner og fjender – er ikke kommet for at se mig agere som fin dame. Så jeg er bare mig-selv – og det er både irriterende, stridbar og utiltalende. Så I kan roligt gå herfra og uden at krænke mig sige: What a bitch ...".

Puglia er kendt for ikke at pynte på beskrivelsen af sine kolleger og konkurrenters arbejde, når hun fx kaldte en kollega for "en lalleglad mester i sludder og vrøvl" eller "en hulkesøster". Hun anmeldte også et værk som "diarre-prosa".

Hun er kendt for ikke at lægge fingrene imellem, hvor hun udtrykker ubesmykket irritation over kollegers omsvøb eller tomme pænhed. Og så har hun også signaliseret, at hendes form også er den mest effektive metode til at bekæmpe overvurderede akademiske autoriteter. (Kilde: THE 07.11.13)

ned, i stedet for dem, der holder sig i luften. Selv inden for filosofien, hvor uforkammethed ofte anses for at være særlig udbredt, er det min erfaring, at de fleste udvekslinger, i skrift såvel som i tale, er helt civiliserede eller ligefrem muntre.

Altså anser jeg det for højst utroværdigt, at forskere skulle være verdens mest ubehøvede folkefærd. Men noget andet er, hvorfor de i det hele taget har fået sig et sådant ry?

Måske er det, fordi uforkammethed er mere udbredt i eliteinstitutioner, hvor de

største egoer findes samlet på et sted, og som i forvejen har det med at være eksponerede i medierne.

Eller fordi – på samme måde, som vi kan lide at høre, at de rige ikke er spor lykkeligere end os – vi synes godt om at høre, at de kloge ikke har en bedre tone end andre.

Endelig kan det ikke udelukkes, at universitetsfolket rent faktisk nyder sit omdømme og koketterer med det. For som Nietzsche bemærker, gør et anlæg for at være grusomme os desto mere interessante.

KILDE: *Times Higher Education* 21/11/2013 i *Martin Aitkens oversættelse*

FORFATTEREN: *Emrys Westacott er professor i filosofi ved Alfred University, Western New York, samt forfatter til 'The Virtues of Our Vices: A Modest Defense of Gossip, Rudeness, and Other Bad Habits' (2012).*

I 1975 udkom en besynderlig kandidat til en bestseller: bogen *Sociobiology: a new synthesis*, skrevet af entomologen E. O. Wilson. Den præsenterede sig selv med et rent videnskabeligt sigte, nemlig at bruge matematiske redskaber af studiet af genetiske forandringer i populationer til at studere dyrs sociale adfærd. Som et slags efterskrift bevægede Wilsons bogs sidste kapitel sig ind på spekulationer om det mulige biologiske grundlag for menneskelig krigsførelse og udviklingen af kønsroller. Dette kapitel skulle vise sig at blive kilde til en af de mest bitre og omfattende akademiske kontroverser i anden halvdel af det tyvende århundrede. Såvel studerende som flere af Wilsons kolleger på Harvard gik til angreb på ham for med sin bog at have understøttet reaktionære politiske kræfter, der ønskede at bruge biologien til at retfærdiggøre samfundsmæssige uligheder. I den allerede ophedede politiske atmosfære ved amerikanske universiteter i kølvandet på ungdomsoprøret og 1960'ernes borgerrettighedsbevægelser, førte kontroversen til studenterdemonstrationer, og ved en enkelt lejlighed fik Wilson endda hældt vand ud over sig af en særlig emsig aktivist.

ESSAY

Kontroversernes omfang kom bag på Wilson og hans ligesindede. Men angrebene gav ham samtidig en offentlig platform for hans videnskabelige dagsorden, som må have været en gave. Det sociobiologiske forskningsprogram havde nemlig ambitioner, der gik langt udover biologien selv. Det søgte at realisere den klassiske positivistiske tanke om en egentlig enhedsvidenskab, der stammer helt tilbage fra franskmændene Auguste Comte i midten af det 19. århundrede, og som ultimativt søgte at reducere al videnskab til fysik og matematik. Oven i købet befandt sociobiologiens genstandsfelt sig lige i brændpunktet af debatten om enhedsvidenskab, nemlig i spændingsfeltet mellem biologien og samfundsvidenskaberne, og den ramte lige ned i en anden grundkontrovers i videnskaberne, nemlig forholdet mellem arv og miljø.

Det var således forudsigeligt, at Wilsons sociobiologi mødte kritiske røster fra human- og samfundsvidenskaberne, der selv havde gennemgået et større opgør med positivismen. Sociobiologiens mest prominente kritikere kom imidlertid fra naturvidenskaberne selv. Marxistisk inspirerede evolutionsbiologer som Stephen Jay Gould og Richard Lewontin så sociobiologien som et udtryk for de samme tendenser til institutionel racisme og diskrimination, man tidligere mente at have bekæmpet i intelligensforskningen.

Dette felt havde op gennem 1970'erne fået et særdeles dårligt rygte, ikke mindst efter afsløringen af Cyril Burts tvillingestudier,

Sociobiologi –

Kontroversen om forholdet mellem arv og miljø er latente
samfundsvidenskaber. Og socio-biologien h

hvor såvel forsøgspersoner som forskningsassistenter var fabrikerede. Derudover havde (og har) feltet stærke økonomiske forbindelser til The Pioneer Foundation, der i 1930'erne var blevet amerikanske sympatisører af nazismen, og hvor der i præmisserne for fordelingen af fondens forskningsmidler syntes at tage for givet, at intelligens var en stærkt arveligt betinget egenskab. Det er tilsyneladende nogle af de samme aspekter, som i dag dukker op i kontroverserne omkring psykologiprofessor Helmuth Nyborg.

Mens anklagerne i en lang tidsperiode 1930-80 mod intelligensforskningen for at være inficeret af højredrejet politisering forekom relativt veldokumenteret, var det derimod straks vanskeligere at placere sociobiologiens udøvere i samme politiske kategori. Wilson selv er erklæret 'liberal' i amerikansk forstand, mens en anden fremtrædende tænker inden for denne strømning, briteren Richard Dawkins (ophavsmand til bogen *The Selfish Gene* fra 1976) er erklæret Labourtilhænger.

Politisk havde opgøret om sociobiologien først og fremmest karakter af et selvopgør på venstrefløjens mellem 1960'ernes 'nye venstre' og deres ideologiske forgængere. Det nye venstres mistillid til videnskabens institutioner bundede dels i en kritik af deres blinde fremskridtoptimisme, der bakkede op om forurenende eller farlige teknologier som atomkraft, og dels, som nævnt, i den pseudovidenskabelige opbakning det akademiske establishment havde leveret til eugenik og racehygiejne. Herhjemme blev teknologikritik og videnskabskritik forbundet af Jesper Hoffmeyer, der i tidskriftet *Naturkampen* argumenterede for, at miljøkrisen var resultatet af en fejlslagen reduktionistisk videnskab (hvorunder sociobiologien var et eksempel par excellence), der gjorde os blinde for de komplekse sammenhænge ad risici og uheldige bivirkninger, der var forbundet med den teknologiske udvikling.

Filosofisk kan opgøret om sociobiologien ses som et udslag af samme problematik, som førte til positivismestriden mellem Popper og Adorno: spørgsmålet om videnskabens neutralitet. I denne strid repræsenterede Popper et videnskabssyn, der lå tæt på det

gamle venstres ved den kritiske rationalismes forestilling om, at videnskaben burde være frigjort fra moralske eller politiske domme, og at sandhedsværdien af videnspåstande til enhver tid kunne efterprøves ved falsifikationsforsøg. Nymarxisten Adorno repræsenterede derimod det nye venstres videnskabssyn ved Frankfurterskolen og den kritiske teoris afvisning af muligheden for en rent objektiv og værdifri videnskab og tilsvarende insisteren på den politiske dimension som et grundvilkår for enhver erkendelsesmæssig aktivitet. I lighed med Frankfurterskolen så mange kritikere deres videnskab som et emanciperende projekt, der havde til formål at frigøre mennesket fra de bånd, historien og naturen havde sat for dets udfoldelse.

Som et slags efterskrift bevægede Wilsons bogs sidste kapitel sig ind på spekulationer om det mulige biologiske grundlag for menneskelig krigsførelse og udviklingen af kønsroller

Det var imidlertid ikke nemt at afgøre præcis, hvad der var op og ned i den sag. Anklagen om at det sociobiologiske projekt indeholdt en latent genetisk determinisme, der gjorde samfundsforandringer umulige, havde været et bærende element for mange kritikere af feltet. Men at alle spekulationer om det biologiske grundlag for menneskelig adfærd gjorde sig skyldig i samme forseelse, var en konklusion, mange syntes uvillige til at acceptere. Det blev også påpeget, at en altomfattende miljømæssig determinisme kunne bruges ligeså totalitært som genetisk, hvilket enhver, der har læst eller set *A Clockwork Orange*, vil kunne forvise sig om. Dertil kommer, at Dawkins (der af mange blev gjort til skydeskive, fordi han i *The Selfish Gene* hævder, vi selv blot er 'overlevelsesmaskiner' for de gener, som er de virkelige bevægere i evolution) faktisk brugte sit sidste kapitel til at argumentere for, at menneskers tanker er uden for genetisk styring og har deres eget liv og darwinistiske udvikling i form af det, han betegner som selvreproducerende memmer. Dawkins var heller ikke sen til at påpege, at den holisme, mange anså at være en vej ud af den genetiske determinismes fælde,

- hvad er det?

ent mellem naturvidenskaber, adfærdsvidenskaber og
har været med på sidelinjen i de sidste 40 år

bestemt ikke var politisk uskyldig. Begrebet har en historie, der er lige så 'pletet' (med forbindelser til såvel raceadskillelsespolitik og fascisme), som de positioner, den hævdes at skulle bekæmpe. På det kønspolitiske plan fik påstande om, at sociobiologien generelt havde internaliseret patriarkalske kønsnormer, heller ikke lov til at stå uimodsagte. Det blev snart demonstreret, at det, inden for så forskellige dyregrupper som primater og myrekolonier, var muligt at konstruere sociobiologiske forklaringer, der enten overskred disse normer eller i hvert fald ikke umiddelbart syntes at være i overensstemmelse med dem.

Ikke desto mindre havde de stærke politiske undertoner den effekt, at mange adfærdsbiologer tog afstand til selve betegnelsen 'sociobiologi' og i stedet udførte deres forskning under andre overskrifter. Men op gennem 1980'erne og 1990'erne fremkom imidlertid nye videnskabsgrene, der på mange måder kan opfattes som de videnskabelige arvtagere til 1970'ernes sociobiologi. Af disse er de mest fremtrædende i dag den evolutionære psykologi og adfærdsøkologien, hvoraf sidstnævnte dog i mange henseender synes at være en videreførelse af sociobiologiens videnskabelige program under et andet navn. Den moderne adfærdsgenetik er derimod primært et barn af intelligensforskningen og synes også at lide af de samme problemer som denne.

På det erkendelsesmæssige plan havde debatten om sociobiologiens legitimitet den funktion, at den tvang parterne til at ekspliciteren en række præmisser, der hidtil var forblevet skjulte. Netop dette forhold har vist sig at være en større trussel mod feltets teoretiske sammenhængskraft end først antaget. Det blev således snart klart, at fortalernes for sociobiologien var og er indbyrdes uenige på en lang række centrale punkter. Disse inkluderer spørgsmål omkring eksistensen af evolutionær altruisme og gruppe-selektion – hvoraf f.eks. Wilson i de senere år har omfavnet sidstnævnte, mens Dawkins er stædigt imod – eller hvilken status teorien om slægtningeselektion har i forhold til den forkætrede handikapteori, der hævder at tilsyneladende 'hjælp' i dyreverdenen i virkeligheden er et resultat af stærke individers

egenyttige forsøg på at hævde sig ved brug sociale show-offs, hvor de pålægger sig selv ekstra byrder for at demonstrere egen styrke.

For en del kritikeres vedkommende (se nedenfor) blev konsekvenserne, at også de blev tvunget til at ekspliciteren præmisserne bag deres positioner. Var man således imod sociobiologiens latente eller påståede reduktionisme, blev man nødt til at formulere et alternativ. Det er der kommet flere interessante teoretiske perspektiver ud af, hvoraf nogle har haft betydning langt uden for biologien, fx Susan Oyamas arbejde med udviklingssystemer, der leverer et kritisk perspektiv på den måde, vi normalt behandler distinktionen mellem arv og miljø som to adskilte størrelser.

“ Det blev også påpeget, at en altomfattende miljømæssig determinisme kunne bruges ligeså totalitært som genetisk

I dansk sammenhæng er det især biokemikeren Jesper Hoffmeyers arbejde med biosemiotikken, der tager udgangspunkt i en forståelse af biologiske væsener som tegnfortolkende systemer. Blandt de perspektiver, der har fået betydning uden for biovidenskaberne, er det mest oplagte primatologen Donna Haraways berømte cyborg-manifest, med betydning for transhumanismen og den moderne kønsforskning.

Hvad angår sociobiologiens videnskabelige status i dag afhænger svaret af, hvem man spørger. Adfærdsøkologer vil utvivlsomt argumentere for, at mange af deres undersøgelser demonstrerer, at en sociobiologisk tilgang kan give en genuin indsigt i årsagerne til biologiske tilpasninger. Derimod vil samfundsvidenskabsfolk på den anden side (fx antropologer og etnologer) formentlig anse sociobiologien for at være en blindgyde, som har vist sig ufrugtbar for deres eget arbejde med at afdække menneskelige kulturers kompleksitet.

Denne forskel afspejler ikke kun faggrænser og historisk tilhørsforhold. Mens sociobiologien via sit tilhørsforhold til adfærdsøkologien måske nok kan hævdes at

have forsvaret sin legitimitet som et biologisk forskningsprogram, står det straks værre til med den enhedsvidenskabelige forening, der var Wilsons oprindelige ambition.

Kontroversen mellem arv og miljø er latent mellem natur- og samfundsvidenskaberne. Men også internt i naturvidenskaberne er der kontroverser. I takt med vi får afdækket kompleksiteten af det cellulære maskineri, DNA opererer under, er grundlaget for den gen-tænkning, sociobiologien oprindeligt hviler på, langsomt begyndt at skride. En central præmis for denne enhedsvidenskabelige ambition har været det, adfærdsøkologen Alan van Grafen i firserne betegnede som 'Den fænotypiske gambit' – at det genetiske system, der ligger bag organismernes forandringer i evolutionen, er tilstrækkelig simpelt til, at populationsgenetiske modeller kan fungere som en rimelig tilnærmelse af, hvad der foregår på molekylært plan.

De senere års molekylærbiologiske forskning har imidlertid lært os, at genetiske systemer er alt andet end simple. Faktisk synes de så komplekse, at det forekommer stadig vanskeligere at fastholde genbegrebet som en samlet kohærent størrelse. I biofilosofiske kredse er man ligefrem begyndt at tale om, at biologien indeholder et 'menageri' af genbegreber, hvis indbyrdes forbindelser er uklare (som molekylærbiologen Lenny Moss fx hævder).

Aktuelt er problemet med genbegrebets sammenhængskraft et af de største og måske mest latente problemer for sociobiologiens arvtagere. Der er imidlertid ingen udsigt til, at problemet forsvinder foreløbigt. Ligesom artsbegrebet, kulturbegrebet, samfundsbegrebet, paradigmebegrebet og andre begreber, der på tilsvarende vis bliver brugt på tværs af forskellige forskningsfelter, bliver genbegrebet konstant tillagt nye tekniske betydninger, efterhånden som det bliver brugt i nye sammenhænge. Med den øgede faglige specialisering, der også har ramt biovidenskaberne, er der ingen udsigt til, at dette forhold vil forsvinde.

Christian Baron er biolog og videnskabs-teoretiker, adjunkt ved teknoantropologiuddannelsen på AAUs københavnercampus.

DILEMMA

Instituttleder: Jeg pålægges at fyre helt vitale folk

Jeg er instituttleder på et kendt, større dansk universitet, som netop har været igennem en større faglig udviklingsproces. Jeg har for så vidt ikke været uenig i, at der måtte ske nogle forandringer – bl.a. fordi der skete defusion af sektorforskning i 2007 – men jeg været skeptisk overfor, hvordan beslutninger er taget i toppen, og hvilke drastiske initiativer der blev sat i værk. Jeg har opført mig loyalt overfor topledelsen og nøjedes med at påpege, hvis der blev sat noget i gang, som jeg og mine ansatte kunne se ville være u hensigtsmæssigt – eller direkte kontraproduktivt. Det skete især, da der blev lavet institutfusioner med fluffy begrundelser, hvor folk uden egentligt fagligt fællesskab blev tvunget sammen i kæmpeenheder, som jeg som leder ikke har en kinamands chance for at udøve kompetent ledelse overfor. Eller da de administrativt ansatte – især institutsekretærerne – blev flyttet bort fra os og ind i administrationscentre, hvilket bare betød, at mine vipere selv skal lave administrationsarbejde!

Jeg protesterede ikke over den faglige udviklingsproces. Vi institutledere har været loyale og prøvet at implementere, hvad vi blev pålagt. Vi har godt nok oplevet i det sidste halvår, at der blev trådt lidt vande, hvad angår budgetter og fremtid. Og det viser sig nu, at topledelsen har spillet med lukkede kort, hvor der først blev meldt ud, at der ville være "et betydeligt strukturelt underskud med mindre besparelser" (november). Og i december blev det så meldt ud, at ledelsen havde spillet med

sminkede budgetter, for pludselig skal der chokspares flere hundrede ansatte – halvt i forvaltningen og halvt på vip-siden.

Det er udsigtsløst at protestere her, for ledelsen står fast, selv om jeg godt kan have sympati for de ansattes forslag om, at ledelsens omstillingspulje neutraliseres i en periode, så besparelserne ikke bliver så drastiske.

Men hele miséren lander på mit bord. Besparelserne bliver fordelt efter grønthøsterprincippet, formentlig på den måde, at dekanerne får pålagt besparelser, som de fordeler videre på institutniveau, hvor detaljerede institutbudgetter vil diktere, hvor mange der skal fyres.

Og her kommer så mit dilemma: Jeg frygter, at universitetets HR-afdeling indirekte vil signalere, at fyringskriterierne skal være på helt objektive præstationsmål som ekstern indtjening, undervisningsafvikling og publikationspoint. Det er jeg imidlertid lodret imod, for det vil ramme nogle af instituttets kernemedarbejdere, som scorer lavt på et eller flere af disse npr-kriterier, men som til gengæld er helt vitale for instituttets indre sociale og akademiske liv - helt bortset fra, at jeg også mener, at økonomi-kriterier undergraver den frie og kritiske forskning.

Jeg er altså nødt til at modsætte mig automatkriterierne. Hvordan og hvor protesterer jeg?

Og hvilke formelle fyringskriterier skal jeg så henholde mig til?

Frustreret instituttleder

Etikeren: Et system i indre forfald

Inden jeg forholder mig til dine oplysninger, er jeg nødt til at fortælle dig, at jeg har været instituttleder, endda flere gange, og derfor ikke er ubekendt med ledelsesansvar – før universitetslovens indførelse.

Det scenario, du præsenterer, er en fantastisk og skræmmende, men også en realistisk og giftig cocktail – et eksempel på en dysfunktionel virksomhed, der systematisk ødelægger det, den ellers er sat i verden for at fremme: originalitet, kritisk sandhedssøgning og intellektuel uafhængighed.

Du skal være loyal indtil det servile over for topledelsen, selv om du og dine medarbejdere finder det helt hen i vejret. Du skal også acceptere organisatoriske ændringer, der mangler faglig rationalitet. Sekretærerne flyttes rundt uden hensyn til deres samarbejde med forskerne, og det ender med, at forskerne selv skal udføre store dele af det arbejde, som sekretærerne tidligere tog sig af (for en meget mindre timeløn). Det er jo idiotisk.

Som det kan forventes af en sådan ledelse, bliver implementeringen af den irrationelle logik overladt til folk som dig. Og ledelsen har forsøgt at sikre sig din loyalitet ved at give dig en særdeles attraktiv løn. Du er med andre ord købt. Lige som topledelsen er det.

Nu vil den også have dig til at levere varen:

DILEMMA-SPALTEN

FORSKERforum forelægger et dilemma, som forskerverdenen har svært ved at tale om. Dilemmaet besvares af to erfarne personer fra uni-verdenen. De er udvalgt ud fra hver deres position som hhv. ETIKEREN og KYNIKEREN. De deltager anonymt og kender ikke hinandens identitet.

Det udvalgte dilemma er inspireret af de anonyme indlæg, som indkom til FORSKERUNDERSØGELSEN 2012.

Du skal gøre det beskidte arbejde at fyre folk. Og som du skriver, er kriterierne *i nævnte rækkefølge*: Ekstern indtjening, undervisningsafvikling og publikationspoint (i et i forvejen fagligt og politisk manipuleret system). Kort sagt: Universiteterne skal underlægges økonomiske kriterier. For en gangs skyld kan jeg ikke give andet råd end at sige nej til de forvaltningskrav, som du stilles overfor.

Desværre er det del af en større sammenhæng, nemlig at der sker systematisk nedbrydning af akademiske standarder. Nogle af os troede, det var et borgerligt angreb i o'erne, men at det blev modspillet af en klassisk, kulturradikal alliance, der garanterede et progressivt dansk uddannelses- og universitetssystem. Men den alliance er brudt sammen, for Radikale og Socialdemokraterne er – med fornyet NPM-tænkning, studiefremdriftsreformer osv. - tilsyneladende enige i at deltage i nedbrydelsen af universiteterne som frie, kritiske og uafhængige læreanstalter.

Mit råd: Bevar din selvrespekt og nægt at følge 'topledelsen' og HR-afdelingens signal. Det fører nok til, at du må vige pladsen som institutleder, men så kan du i det mindste være dig selv bekendt. Prøv at tale med dine andre institutleder-kolleger og få dem til at forstå, at universitetet nedbrydes af den type forvaltning og politik.

Kynikeren:

Dit dilemma får mig til at tænke på Diogenes, grundlæggeren af den kyniske skole. Det siges, at han gik rundt i Athens gader med en tændt lampe ved højlys dag for at se, om han kunne finde en ærlig mand. Når du siger, at topledelsen har spillet med lukkede kort, så udtrykker du den samme mistillid til topledelsen, som Diogenes havde til sine ledere. I modsætning til ham kan du dog ikke løse dine økonomiske problemer ved at flytte ind i en tønne. Der må andre og mere nutidige metoder til.

Du er lodret imod, at afskedigelser sker på grundlag af objektive præstationsmål som ekstern indtjening, undervisningsafvikling og publikationspoint. Jeg er enig med dig i, at disse økonomiske målestokke ikke kan stå alene som afskedigelseskriterier. På den anden side må du se i øjnene, at uden en rimelig balance mellem indtægter og udgifter vil instituttet og dets ansatte altid være i farezonen. Også inden for Akademia er en sund økonomi en rigtig god *damage control*. Men en sund økonomi sikrer ikke i sig selv en god arbejdsplads. Dertil fordres også en god moral - hos ledere såvel som medarbejdere.

Lad os nu - bare som en hypotese - antage, at der findes andre ærlige ledere på universitetet end dig. Ja, måske er selv rektor, når det kommer til stykket, et både ærligt og

redeligt menneske. Hvis det skulle forholde sig sådan, så vil han ikke tackle problemerne ved at bede dekaner og institutledere om at køre grønthøsteren ud af maskinhuset og skære X procent af VIP- og TAP-lønningerne. Han vil i stedet arbejde seriøst for at opstille en spareplan med mindst mulig skadevirkning for universitetet. I stedet for at give op på forhånd, synes jeg, du skulle teste denne hypotese ved at foreslå rektor en anden fremgangsmåde, end den, du mener, HR-afdelingen vil presse ned over hovedet på dig.

Mit råd vil være, at du foreslår rektor, at de økonomiske fyringskriterier suppleres med nogle faglige og sociale. F.eks. kan *peer reviews* og social kompetence indgå i kriterierne. Desuden bør du stå klippefast på dit ledelsesansvar – det er måske både første og sidste gang, du har chance for at bruge det til noget virkelig fornuftigt. Beting dig ret til selv at aftale med dine medarbejdere og tillidsfolk, hvordan afskedigelserne skal ske. Bliver du så fyret på det grundlag, falder du med fanen højt hævet. Dit afgørende kriterium må naturligvis være, at instituttet også efter fyringerne kan bidrage til universitetets faglige værditilvækst på højt videnskabeligt niveau.

Det kan ingen ærlig mand m/k være imod.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Kandidat i næstekærlighed

AU vil kombinere næstekærlig omsorg og DJØF'ske lederkompetencer i ny uddannelse

Konkurrencen om det store akademiske uddannelsesløft fortsætter med uformindsket styrke. Det sidste tiltag kommer fra Aarhus Universitet, hvor man fra september søsætter en ny kandidatuddannelse i diakoni.

Og hvad er så diakoni? Jo, det står faktisk klart defineret mange steder: kristen næstekærlighed i praksis.

En teoretisk kandidatuddannelse omkring praktiseringen af kristen næstekærlighed? Det kalder på et par spørgsmål til **uddannelseskoordinator Jakob Egeris Thorsen** fra Institut for Kultur og Samfund.

Er det ikke et paradoks at teoretisere over 'kristen næstekærlighed i praksis'?

"Det kan man sige. Men det er sådan, at diakoni i Danmark er blevet et omsorgsfag på linje med sygepleje og pædagoguddannelsen. Så lige som man har lavet masteruddannelse for sygepleje, så vil vi her lave noget tilsvarende. Men uddannelsen er en nyskabelse, så det er noget, vi selv står og skal opfinde."

Medspil til Djøf'ere

Hvad skal en akademisk diakon kunne, som en almindelig diakon ikke kan?

"Almindelige diakoner fra diakonskolerne er uddannet til at virke praktisk med omsorg i offentlige og kirkelige organisationer. Men de mangler kvalifikationer til ledelsesarbejdet. Så vi vil kombinere den etiske og teologiske fordybelse med klassiske ledelseskompetencer, så vi undgår den der opsplitning, hvor der bliver Djøf'ere, der står for ledelsen."

Men er der ikke en fare i at teoretisere for meget over nære begreber som for eksempel næstekærlighed?

"Det synes jeg ikke. I teologien beskæftiger man sig også teoretisk med etik. Og i et samfund med en stor omsorgssektor er det vigtigt, at folk, der står med kontakt til brugerne, ikke bare er gode praktikere, men også kan reflektere etisk i samfundsdebatten og i forhold til den offentlige administration. Så jeg synes ikke, det er praksis over for teori, men teori i forlængelse af praksis" svarer Jakob Egeris Thorsen.

Ikke skrive under på kristenhed

De almene diakonuddannelser, der findes, bygger gennemgående på et 'kristent livssyn'. Hvad hvis man er muslim?

"Så kan man naturligvis også tage uddannelsen, ligesom en muslim også kan læse teologi. Man skal jo ikke skrive under på, at man deler et kristent mennesyn. Men man bliver undervist i den kristne tradition."

Uddannelsen kan jo i nogens øjne ligne en kirkelig efteruddannelse?

"Ud fra et strengt sekulært synspunkt kan man selvfølgelig altid problematisere, at man har uddannelser med et religiøst grundlag. Men man kan også se kristendommen og de diakonale organisationer som en enorm ressource, som løser en masse opgaver, og som samfundet de facto nyder godt af," slutter uddannelseskoordinatoren.

Kandidatuddannelsen vil i første omgang optage 30 studerende.